

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická Fakulta

Katedra Psychologie

Generační rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích

**Generation differences in resolution of conflicts in intimate
relationship**

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Ondřej Novák

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie

Olomouc 2016

Moc rád bych poděkoval PhDr. Marku Kolaříkovi, Ph.D., vedoucímu této práce, za jeho ochotný přístup a velmi cenné rady, bez kterých by tato práce nikdy nebyla taková, jaká je. Děkuji všem lidem, kteří vyplnili dotazník a podpořili tak tento výzkum.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou prací na téma: „Generační rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 23. 03. 2016

Podpis

Obsah

Úvod.....	5
1. Partnerský vztah	6
1.1. Dělení partnerského vztahu.....	7
1.2. Průběh partnerského vztahu	8
1.2.1. Přitažlivost	8
1.2.2. Zamilovanost	9
1.2.3. Láska	10
1.2.4. Konec vztahu	11
1.3. Moderní pohledy a proměny partnerského vztahu.....	13
2. Vývoj jedince, socializace a vztahy v průběhu věků	15
2.1. Adolescence	15
2.2. Dospělost.....	18
2.3. Stáří	20
3. Konflikty a komunikace ve vztazích	23
3.1. Vybrané příčiny konfliktů	25
3.2. Řešení konfliktů	26
3.3. Efektivní komunikace v partnerství	29
4. Metodika výzkumu	33
4.1. Formulace výzkumných otázek.....	33
4.2. Aplikovaná metodika	34
4.3. Popis vzorku.....	35
4.4. Metoda analýzy	36
4.5. Etika	36
5. Výsledky	38
5.1. Rozdíly v řešení konfliktů mezi generacemi.....	38
5.2. Rozdíly v řešení konfliktů – oblast sexualita	39

5.3.	Rozdíly v řešení konfliktů – oblast výchovy dětí.....	41
5.4.	Rozdíly v řešení konfliktů – oblast finance.....	43
5.5.	Rozdíly v řešení konfliktů – oblast trávení volného času	45
5.6.	Rozdíly v řešení konfliktů – oblast domácnost	48
5.7.	Rozdíly v řešení konfliktů – oblast porušení domluvy	50
5.8.	Další výsledky.....	52
	Adolescence	53
	Dospělost	53
	Stáří.....	54
	Celkový rozdíl mezi muži a ženami	55
6.	Souhrn odpovědí.....	56
7.	Diskuze	57
8.	Závěry	63
9.	Souhrn.....	64
	Použitá literatura	66
	Přílohy.....	71
	Příloha 1: Zadání diplomové práce	71
	Příloha 2: Abstrakt diplomové práce	72
	Abstract of thesis	73
	Příloha 3: Znění jednotlivých otázek dotazníku	74

Úvod

Téma této práce jsem nazval Generační rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích. Tímto tématem jsem se zabýval již ve své bakalářské práci a myslím si, že to byl hlavní důvod, proč jsem se rozhodl v tématu pokračovat. Předchozí výzkum byl zaměřený na problém, jakým způsobem se vyrovnávají s konflikty adolescenti. Již v diskuzi jsem přemýšlel nad tím, že by se toto pojednání hodilo rozšířit na více generací a pokusit se zachytit případné rozdíly. Druhým silným motivem, který mě vedl k tomu, abych zůstal u tématu, byla moje vlastní nespokojenost. Chtěl bych se znovu ponořit do této problematiky a věřím, že jsem schopný práci minulou ještě rozšířit a zdokonalit o další obzory, o kterých jsem jednak polemizoval v diskuzi a případně i u obhajoby, která pro mně byla velmi podnětná.

Téma řešení konfliktů v partnerských vztazích se nyní pokusím rozšířit na více skupin, které budou rozlišeny především podle věku. Na základě dotazníku, který bude podobný tomu, který jsem použil v bakalářské práci, se pokusím zachytit, jakým způsobem zástupci jednotlivých generací řeší svoje partnerské konflikty. Získaná data převedu na měřitelné veličiny a na základě statistických metod zjistím, zda jsou nalezené rozdíly signifikantní či nikoliv. Závěrem bych se pokusil vlastními silami interpretovat dané rozdíly, nebo naopak objasnit, proč se žádné neukázaly. Na závěr tohoto úvodu bych se ještě krátce zmínil o teoretické části. Ta bude zcela jednoznačně vycházet v některých oblastech z práce předešlé, nicméně můj hlavní cíl je opravdu spíše práci rozšířit a tedy se budu snažit zabývat hlavně tématy, kterými jsem se dříve nezabýval, nebo zabýval méně. Nicméně u pár zcela základních poznatků ze světa partnerství se nevyhnu tomu, abych se trochu opakoval, jinak bych tuto práci nemohl považovat za kompletní a byla by pouze jakýmsi druhým dílem. Úvodní kapitola bude pojednávat o partnerském vztahu obecně, toto je stejné jako v bakalářské práci, nicméně i tato kapitola bude obohacena a celkově pojata z jiných pohledů, než v práci předchozí. Druhá kapitola se bude věnovat jednotlivých generacím a tím, co je pro ně charakteristické. Bakalářská práce byla pouze o adolescentech, tedy tato kapitola je zcela nová. Závěrečná kapitola teoretické části bude o konfliktech a komunikaci. Zde se budu opět trochu opakovat, ale jako v předchozím případě, zaměřím se na jiné zdroje. Do všech kapitol jsem zařadil poznatky z posledních výzkumů a zaměřil se i na moderní trendy v problematice partnerských vztahů. Některé věci v této práci znovu zmiňovat nebudu, a pro úplnost odkazuji na bakalářskou práci (2014).

1. Partnerský vztah

Tuto kapitolu se pokusím uvést obecným vymezením partnerského vztahu. Slovní spojení partnerský vztah lze rozhodně chápat více způsoby. V této práci spojením vyjadřuji intimní vztah mezi dvěma heterosexuálními partnery. Zcela si uvědomuji, že homosexuální, přátelské nebo další vztahové oblasti jsou neméně důležité, nicméně nejsou předmětem této práce. Považuji však za důležité podotknout, že výzkumy a studie, které budu zmiňovat, mohou mít nepochybný přesah i do těchto oblastí. Dále bych chtěl zmínit užívání slova partner. V této práci tento termín budu používat jak pro ženský, tak pro mužský rod, nerad bych, aby práce vyzněla pouze z jednoho pohledu.

Partnerským vztahem tedy míním intimní, romantický vztah mezi osobami opačného pohlaví. Pasechian (1995) partnerské vztahy dokonce řadí mezi společenské a dokonce až světonázorové problémy. Z tohoto pohledu také podotýká, že partneři ovlivňují své okolí a stejně tak i okolí ovlivňuje partnery. Zdá se tedy, že tato tematika má poměrně globální dopad na celou společnost a také její zdraví. House a kol. (1988) dokázali silnou kauzalitu mezi zdravím a lidskými vztahy. V jejich studiích se ukázalo, že izolovaní a méně integrovaní jedinci jsou také méně zdraví a to jak v psychické tak ve fyziologické oblasti. Zájem o lidské vztahy a jejich kultivaci je tedy důležitá otázka v rámci péče o lidské zdraví. Strong a další (2008) popisují blízkost jako primární lidskou potřebu a v jejich výzkumech byl prokázán vliv na úroveň onemocnění jako je rakovina nebo tuberkulóza. Prokázán byl také vliv na duševní zdraví a na sebevražedné tendence. Z tohoto pohledu se zřejmě jedná o pojetí vztahu jako sociální opory, která má dle Křivohlavého (2009) protektivní vliv na zdraví člověka.

Kromě zmíněného vlivu mají partnerské vztahy také různé funkce. Může se jednat o blízkost, ekonomickou kooperaci, reprodukci, socializaci a přiřazení sociální role či statutu (Strong et al, 2008). Ekonomická kooperace je termín, který považuje vztah za produktivní jednotku. Každý v daném vztahu vykonává nějakou činnost, práci a to ať už se jedná o práci placenou či nikoliv. Na reprodukci a socializaci je nahlíženo v této teorii jako na funkci zplození nového života a následné vychování jedince, aby mohl nahradit starší generaci v tomto produktivním systému. Na základě partnerského vztahu máme také různé role a sociální status – to má vliv na utváření naší identity.

1.1. Dělení partnerského vztahu

Partnerský, intimní vztah ve zmiňovaném smyslu lze od ostatních vztahů oddělit na základě komponenty, kterou je fyzická intimita (Baron & Byrne, 1997). Ta obsahuje rozličné množství aktů jako je líbání, hlazení, sexualita, objímání atd. Fyzická intimita se může poměrně dost lišit v jednotlivých kulturách.

Cuber a Haroff (in Kratochvíl, 2009) vymezují druhy partnerských vztahů na:

- a) **trvale konfliktový vztah** - v takovém vztahu se objevují neustálé hádky a neochota dojít k nějakému kompromisu
- b) **citově ochladlý vztah** - zpočátku do sebe byly partneři zamilováni, ale city ze vztahu zmizely
- c) **účelový vztah** - jedná se také o citově ochladlý vztah, nicméně partneři zde zůstávají spolu za nějakým účelem
- d) **živý vztah** - mezi partnery existuje silná citová vazba
- e) **výlučný vztah** - také je mezi partnery silná citová vazba, ale v tomto vztahu jsou partneři téměř stále spolu

Jiné dělení nabízí Wile (in Kratochvíl, 2009), který na dělení partnerských vztahů pohlíží vzhledem k reakcím obou partnerů na konflikty:

- a) **oboustranný únik** - oba partneři unikají do mlčení a pocitů křivdy, nevyjadřují svoji nespokojenost mezi sebou
- b) **oboustranné obviňování** - oba otevřeně projevují zlost a nespokojenost, toto vede nezdědky k velmi destruktivním hádkám
- c) **požadování a unikání** - jeden se snaží být aktivní a problémy řeší, nicméně ten druhý se odtahuje a reaguje mlčením

1.2. Průběh partnerského vztahu

Nyní se zaměřím na základní etapy partnerského vztahu počínaje přitažlivostí a konče rozpadem vztahu.

1.2.1. Přitažlivost

Dalo by se říct, že na samém počátku vztahu, ve chvíli, kdy se dva lidé potkají, hraje svoji roli přitažlivost. Z tohoto pohledu je zajímavé se zamyslet, jaké faktory přitažlivost ovlivňují. Sigall a Ostrove (in Hayes, 2009) podnikli výzkum, ve kterém respondentům předkládali fotky údajných pachatelů trestného činu. Cílem bylo vynést nad pachatelem rozsudek a ukázalo se, že pokud respondent shledal člověka na obrázku nepřitažlivým, zvolil tvrdší trest, než když tomu bylo naopak. V této studii se tedy bavíme o fyzické atraktivitě. V tomto kontextu podnikala výzkumy i Langlois a kol. (2000). Její výzkumný tým zjistil, že atraktivita je výhodou v mnoha životních situacích. V této studii se neobjevily významné rozdíly v pohlaví ani ve věku. Jinými slovy by se dalo říci, že atraktivita je stejně důležitá pro ženy i pro muže a také pro děti, dospívající i dospělé. Dále se zaměřovali na faktory, které mají vliv na označení člověka jako atraktivního. Z tohoto pohledu se stal nejvýznamnějším faktorem vzhled obličeje. Zdá se tedy, že na vzhledu záleží. Pokud vidí dívka přitažlivého muže, často začne dbát o svůj zevnějšek, muži totiž vybírají především očima, na druhou stranu dívky zaujme spíše hlas a to, co muži říkají (Venglářová, 2011). Z tohoto vyplývá, že fyzický vzhled je důležitější spíše pro muže a ženy vidí mužskou atraktivitu v jiných faktorech. Nedá se však říct, že by v tomto bylo jasno. Možná je tato problematika velmi individuální a každého mohou přitahovat jiné vlastnosti a kvality.

Aronson a spol. (2008) zmiňují princip blízkosti. Touto teorií vysvětlují poměrně jednoduchý fakt, že pokud se lidé častěji setkávají, existuje vyšší pravděpodobnost, že mezi nimi vznikne vztah.

Tohle byla problematika přitažlivosti a v tuto chvíli bych přešel k teorii, jakým způsobem si lidé vybírají partnery. Šmolka (2005) uvádí dvě základní formy. Princip podobnosti (homogamie) předpokládá, že si vyhledáme partnera, který má podobné základní hodnoty, zájmy, cíle, životní styl atd. Toto může být na začátku vztahu výhodou. Dále popisuje, že se může jednat o homogamii věkovou (vztahy nejčastěji vznikají mezi vrstevníky), sociální či vzdělanostní nebo také rasová a národnostní. Uvádí také migraci,

s jejíž nárůstem se dají očekávat nějaké změny. Princip odlišnosti neboli heterogamie je forma výběru, kdy se přitahují protiklady. Toto je důležité chápat tak, že protiklady by se měli v tomto principu doplňovat a platí to také jenom v určitých ohledech. Například pro osobnostní rysy, které souvisí s rozhodováním v páru. Naopak heterogamie věková, kulturní, sociální a jiné, mají své hranice. Šmolka (2005) také považuje za důležité zmínit, že toto je spíše rámcové rozdělení. Musíme si prostě uvědomit, že některé vlastnosti jsou pro vztah dobré a jiné špatné, a proto je důležité sledovat, jak se partner chová, co dělá, jak se obléká, kde vyrůstal atd., na tomto základě poznáme, jestli se k nám hodí nebo ne.

1.2.2. Zamilovanost

Druhou důležitou fází, kterou bych chtěl zmínit, je zamilovanost. Ohledně ní je hodně mýtů a zdá se, že jí na rozdíl od ostatních fází lze poměrně snadno vymezit. Plháková (2003) popisuje vznik zamilovanosti přibližně následujícím způsobem. O svém protějšku na začátku vztahu máme pouze povrchové znalosti, a proto je nám umožněna projekce osobního mužského či ženského ideálu na svého partnera. Projekce mužského a ženského ideálu má co do činění s archetypálními postavami anima a animy navržené Carlem Jungem. Animus v jeho pojetí je charakterizován jako mužský princip v ženské psychice a anima je poté ženský princip obsažený v psychice mužské. Zajímavý je pohled na fakt, že nás oslovuje nějaký člověk v našem okolí, takový člověk může být nositelem naší projekce, tedy určitého prvku našeho nevědomí, přičemž si tento fakt neuvědomujeme (Jacobi, 2013). V podstatě se jedná o situaci, kdy máme o partnerovi pouze omezené vědomosti a díky tomu je možné si ho idealizovat. Tato zamilovanost se projevuje neustálým myšlením na milovanou osobu, neustále si o této osobě tvoříme romantické fantazie a jediné přání je, aby naši lásku opětovala (Plháková, 2003). Zamilovanost byla také mnohokrát v zájmu různých výzkumů, zaměřujících se na mozkové a hormonální koreláty tohoto citu, nicméně touto problematikou se zde zabývat nebudu, poněvadž ji považuji v rámci této práce za příliš podrobnou. Zajímavá je naopak otázka, zda je vůbec zamilovanost nezbytná nebo důležitá pro funkčnost vztahu. Odpověď nám může dát Willi (2011) a výsledek jeho výzkumu, který ukazuje, že zamilovanost se jeví jako důležitý stabilizátor dlouhodobého vztahu. Obzvláště to pak platí, pokud je vztah prožívaný jako méně uspokojující. Zamilovanost pravděpodobně není nezbytná, ale myslím si, že často může položit důležitý emocionální základ pro vztah.

1.2.3. Láska

Poté co zamilovanost pomine, prochází partnerský vztah změnou. Idealizace je u konce a lidé, kteří se dobře znají, buď pokračují ve vztahu a vznikne mezi nimi láska, nebo vztah ukončí, protože si uvědomí, že pro sebe nejsou ti praví. Výrost a Slaměník (2008) zmiňují, že láska byla dlouhou dobu pro vědecké zkoumání tabu. Jedním důvodem je etika a druhým velká složitost tohoto fenoménu. Sami lásku vymezují jako specifický druh mezilidského kontaktu, který je založen na silné citové vazbě. Jiný pohled představuje Fromm (1996), který nad láskou přemýšlí poněkud filozoficky. Vnímá ji jako akt vůle, jako umění. Milovat můžeme jenom z celé své bytosti. Rozlišuje lásku bratrskou (láska mezi sobě rovnými), lásku mateřskou (nerovný vztah mezi dítětem a matkou), erotickou, sebelásku a velký prostor věnuje také lásce k Bohu.

Důležitá je triangulární teorie lásky Sterberga (1986). Ten předpokládá, že láska má tři komponenty:

- a) intimita - jedná se o pocit blízkosti, propojenosti, tato komponenta je spojena s prožíváním "hřejivých" pocitů ve vztahu, je spojena s emocionální angažovaností ve vztahu
- b) vášeň - tato "horká" komponenta je spojena s motivací, která se váže na romantiku, fyzickou přitažlivost a sexualitu
- c) rozhodnutí/závazek - tato "chladná", kognitivní komponenta má dva aspekty: z krátkodobého hlediska se jedná o rozhodnutí, že jedna osoba miluje druhou; v dlouhodobém měřítku se jedná o závazek tuto lásku zachovat, zajistit, aby trvala

Všechny tyto komponenty jsou ve vztahu důležité. Jejich intenzita se však v průběhu vztahu může lišit. Na začátku dominuje intimita a vášeň. Později se jejich intenzita sníží a na síle narůstá závazek, který se ve zdravých vztazích drží dlouhodobě na relativně vysoké úrovni.

Kratochvíl (2009) nabízí hned dvojí rozdělení lásky. V prvním případě dělí lásku na romantickou a reaktivní. Romantická láska je charakteristická idealizací partnera a vztahu. Člověka takto milujícího považuje za „obchazeče“, který v případě rozporů a neshod je připraven problémy nevidět. Reaktivní lásku popisuje jako pocitové zharmonizování s partnerem. Tito „narážeci“ musí mít možnost podělit se o svoje starosti

a negativní pocity, aby mohla být láska zachována. Různé problémy pak mohou nastat podle toho, jaké dva typy lidí se ve vztahu potkají, tedy „obchazeči“ a „narážeči“. Ve druhém dělení rozlišuje lásku romantickou a přátelskou. Zde romantickou lásku vymezuje jako lásku vášnivou, jako zamilovanost plnou emocí nadšení, bolesti, altruismu a žárlivosti. Přátelská láska se v emocích projevuje nižším nábojem, a proto může být trvalejší. Převažuje zde oddanost, tolerance, důvěra a respektování odlišností.

1.2.4. Konec vztahu

Poslední etapou je konec vztahu. Tady se však zaměřím především na důvody a okolnosti, které vedou k rozpadu vztahu. Montenegro (2004) uvádí nejčastější důvody rozchodu:

- a) verbální, fyzické či emocionální zneužívání (34% případů)
- b) rozdílné hodnoty a životní styl (29%)
- c) nevěra jednoho z partnerů (27%)
- d) vychladnutí citů (24%)
- e) závislost na drogách nebo na alkoholu (21%)
- f) přílišná kontrola a případně finanční problémy (každý důvod okolo 15%)

Jedná se o důvody, které partneři během rozchodů a rozvodů uvádějí s tím, že mohli uvést i více důvodů než pouze jeden, což je zřejmé z procentuálního zastoupení. Mlčoch (2008) uvádí důvody, které jsou zaznamenávány u rozvodů v České republice: rozdílnost povah, názorů a zájmů; nevěra; alkoholismus muže; neshody v sexuální oblasti. Násilí se údajně málokdy udává jako důvod k rozvodu, poněvadž se ženy – oběti stydí.

Myers (2010) v této problematice zašel ještě dál a zpracoval důvody, na jejichž základě manželé zůstanou pravděpodobně spolu. Těmito důvody jsou:

- a) sňatek po 20. roku věku
- b) oba vyrostli ve stabilní rodině s oběma rodiči
- c) chodili spolu dlouho před sňatkem
- d) jsou dobře a podobně vzdělání
- e) mají stabilní příjem z dobré práce
- f) žijí v malém městě či na farmě/vesnici
- g) nežili před sňatkem ve společné domácnosti

- h) nečekali dítě před sňatkem
- i) jsou nábožensky zaměřeni
- j) jsou stejného věku, náboženského vyznání nebo mají stejné vzdělání

Tyto rozličné důvody velmi dobře poukazují na oblasti, které jsou v trvalém vztahu důležité a tedy pokud v nich nastane problém, může to vést k rozpadu vztahu.

Velmi důležitým důvodem, který může vést k narušení vztahu je řešení konfliktů, tedy hlavní téma této práce. Rusbul a kol. (1982) v souvislosti s konflikty a problémy ve vztazích pracují s fenoménem nadšení ze vztahu. Zjistili, že ti lidé, kteří byli více nadšení ze svého vztahu předtím, než vznikl nějaký problém, častěji reagovali na svojí nespokojenost pomocí návrhů na řešení a případně byli pasivní, ale loajální vůči vztahu. Ti, kteří byli před problémem méně nadšení, případně méně do vztahu investovali, častěji reagovali odchodem ze vztahu, či nějakými destruktivními styly. Konflikty se podrobněji budu zabývat v poslední kapitole teoretické části.

Felmlee a další (2004) publikovali velmi zajímavou teorii osudové přitažlivosti, která tvrdí, že to co nás na začátku velmi přitahovalo na našem protějšku je po nějaké době hlavním důvodem rozpadu vztahu. Tato osudová přitažlivost vzniká k takovým vlastnostem člověka, které jsou různé ve třech směrech. Buď má vlastnosti jiné než člověk, který se zamiloval. Má vlastnosti jiné než je průměrné ve společnosti, nebo má jiné vlastnosti, než bychom normativně očekávali, např. na základě genderu (Felmlee, 1998). Výzkum lépe ukazuje, jak tento mechanismus funguje, jsou určité vlastnosti, se kterými se tento fenomén pojí častěji (Felmlee et al, 2004):

- a) extraverte (27%): například nás na počátku vztahu přitahuje člověk, který je otevřený a přátelský a tyto vlastnosti obdivujeme, později se však rozcházíme s tím, že je příliš společenský a často flirtuje s ostatními
- b) fyzická atraktivita (21,6%) - autorka uvádí příklad, kdy nějakého muže okouzila žena asijského vzhledu, která často flirtovala a byla sexy, později ženu vnímal jako neloajální a příliš živou

Další vlastnosti, které občas vedou ke stejnému problému, jsou přívětivost (18,9%), svědomitost (10,8%), emocionální stabilita (8,1%), elán (8,1%) a otevřenost k zážitkům (5,4%).

1.3. Moderní pohledy a proměny partnerského vztahu

V této kapitole odhlédnu od klasických teorií a naopak se zaměřím na poslední výzkumy a publikace. Pokusím se zde zachytit nějaké moderní trendy, které se týkají oblasti partnerských vztahů. Oproti dřívějším dobám, jak uvádí Kastrňák (2000), moderní vztah není podmíněn ani ekonomickými ani sociálními okolnostmi. Vzhledem k tomu je tedy klíčová zaujatost ženy i muže pro vztah. Pokud chtějí navázat vztah, musejí být aktivní a usilovat o získání důvěry svého protějšku.

Velmi zajímavý výzkum v oblasti výběru partnera provedl Apostolou (2015). Zmiňuje, že lidská osobnost byla tvarována vždy v kontextu doby, kdy výběr partnerů byl regulován a lidé neměli možnost si sami vybrat svého partnera. Vlivem tohoto faktu, dnes, kdy je možnost výběru, mnoho lidí má problémy s navazováním kontaktu s opačným pohlavím, stejně tak i s udržením dlouhodobého vztahu. Autor zde nemyslí pouze nedávnou historii, ale naopak zmiňuje, že antropologické důkazy ukazují, že během většiny evoluce lidského druhu, byl výběr partnera regulován rodiči, kteří vybírali partnera pro své děti. Z toho je patrné, že v moderní době se tento trend změnil a objevují se nové problémy v tomto směru. Pokud se však zaměřím na jiný výzkum, tak v něm Apostolou (2015) zjistil, že děti používají různé manipulativní techniky, aby přesvědčily své rodiče o správnosti výběru svého partnera, případně, že jejich vztah je dobrý. Dále se ukázalo, že dívky tyto manipulace používají spíše než chlapci a také, že mladší děti spíše než ty starší. Matky jsou na základě výzkumu citlivější k těmto manipulacím než otcové. Toto všechno nasvědčuje tomu, že přestože problém výběru partnera prošel nějakou změnou, zákonitosti rodičů, jako nějaké autority v tomto procesu, přetrvávají.

Jiným moderním trendem je internet a sociální sítě. S technickými pokroky poslední doby se i rozšířili možnosti, jakým způsobem se lidé mohou seznamovat a být v kontaktu. Dr. Jeff Gavin (2005) podnikl v této oblasti výzkum ohledně seznamování na internetu. Pokud si na internetu lidé domluvili první rande, tak 94% lidí se sešlo i podruhé. V průměru vztah trval 7 měsíců a 18% dokonce déle než rok. Muži prokazovali větší přilnutí a byli na partnerce více závislí. Studie přinesla ještě spoustu dalších zajímavých skutečností, ale toto je důležité z toho pohledu, že v současné době jsou i takové možnosti seznamování, a zdá se, že to i funguje. Žádné statistiky, které by se mi zdály relevantní, jsem pro ČR nenašel, nicméně se na některých webech lze dočíst, že zhruba třetina uživatelů internetu v Česku, nějaký vztah na internetu navázala.

V poslední době se také vynořují zajímavé teorie ohledně mužství. Biddulph (2007) se zamýšlí nad mužstvím, tedy nad představou, jak by měl vypadat muž. Uvádí, že ženy měly feministické hnutí a zabývaly se svojí hodnotou a postavením a tím jsou trochu napřed. Naopak muži se s tímto ještě nepotkali. To poukazuje na problém společnosti, kde především ženy vychovávají mladé chlapce a ti se málo setkávají s tématy, jako je otcovství, role muže v rodině, na pracovišti atd. Toto všechno podle něho také způsobuje mnoho problémů ve vztazích, jako příklady uvádí poddajnost některých mužů, neschopnost se prosadit vůči ženě, násilí, mužská sebedůvěra aj.

Posledním tématem se zaměřím na problém rozvodovosti a sňatečnosti v ČR. V letech 1950 až 1960 byla rozvodovost v České republice mezi deseti a patnácti tisíci rozvedených párů za rok (Český statistický úřad, 2014). Poté došlo k nárůstu a zhruba od roku 1984 se rozvodovost ustálila kolem třiceti tisíc párů za rok. Dobré je dodat, že v posledních letech tyto údaje trochu poklesly a dostaly se pod hladinu třiceti tisíc, ale i tak je počet rozvedených párů velmi vysoký. Pokud se naopak podíváme na sňatečnost, tak v letech 1950 až 1960 se pohybovala kolem 70 000, to znamená, že bylo rozvedeno necelých 20% párů, naopak když vezmeme rok 2013, sňatečnost byla necelých 45 000 a rozvodovost kolem 28 000, pak nám toto číslo přeroste 60% (Český statistický úřad, 2014). Je tedy patrné, že poklesla sňatečnost. Nad důvody nebudu nijak zvlášť spekulovat, nicméně je zajímavý obrovský nárůst rozvodovosti. Pokud budeme předpokládat, že nějaké konflikty a neshody v partnerských vztazích vedou k rozvodu, je to jasný důkaz toho, že toto téma je velmi palčivé.

Na závěr celé kapitoly bych všechno rád shrnul. Pokusil jsem se zde vymezit partnerský vztah a jeho průběh. Než se dostanu k dalším problémům, považuji za důležité tyto věci zmínit. Nakonec jsem přidal tuto kapitolu o změnách a moderních trendech. Považuji to za nezbytné a to vzhledem k proměnám moderní společnosti a to ať už z jakýchkoliv důvodů. Abychom mohli hovořit o faktech, bude muset být provedeno mnoho výzkumů, ale myslím si, že každý z nastíněných problémů, může přinést na tuto problematiku nový náhled.

2. Vývoj jedince, socializace a vztahy v průběhu věků

V této kapitole se zaměřím na fenomén socializace, vývoj jedince a jeho vztahů v průběhu života. Hartlovi (2009), vymezují socializaci jako postupné vrůstání jedince do společnosti. Tento proces probíhá za přispění rodiny, školy, zájmových skupin, celospolečenských vlivů, médií atd. Pokusím se pracovat s touto vývojovou problematikou obecně a pouze ve stručnosti, mnohem větší důraz budu klást na vývoj vztahů s lidmi, což považuji vzhledem k tématu této práce za více důležité.

V oblasti věkového vymezení jednotlivých etap vývoje panují rozpory. Je v podstatě nemožné správně ohraničit období, kdy začíná a kdy končí dospívání, kdy se dospívající stává dospělým aj. Langmeier a Krejčířová (1998) tvrdí, že jeden z důvodů obtížného vymezení je výrazná individuální variabilita. Například u různých dospívajících se různě vyvíjí sekundární pohlavní znaky, intelekt, atd. Sekundární pohlavní znaky se u někoho mohou objevit už v 8 letech, u někoho jiného třeba až v 15 letech a stále se bude jednat o normální vývoj. Autoři uvádí začátek adolescence okolo 15 roku a její konec kolem 20 – 22 roku, kdy se dokončuje růst a vývoj reprodukčních orgánů. Člověk je v tomto období po fyziologické stránce dospělý. Dospělost vymezují na několik období, mezi 20 – 25 rokem udávají dobu časně dospělosti, která je přechodným stádiem mezi adolescencí a plnou dospělostí. Střední dospělost pokračuje posléze do zhruba 45 let a poté přichází pozdní dospělost, která je ukončena začátkem stáří okolo 60 – 65 let. Thorová (2015) tyto vývojové etapy rozděluje jinak. Adolescence v jejím podání je období mezi 12 – 19 lety, dospělost (20 – 70 let) a stáří potom vychází na 70 let a více. Vágnerová (2008) označuje jako dospívání období mezi 10 – 20 lety života, dospělost datuje od 20 let do 60 let a stáří od 60 let dále.

2.1. Adolescence

Dle Vágnerové (2008) je dospívání, jak jsem uvedl výše, období života datované zhruba mezi 10 - 20 rokem života. V tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti v různých oblastech - somatické, psychické a sociální. Průběh dospívání je do jisté míry také závislý na kulturních a společenských podmínkách, které jsou na dospívajícího kladeny. Dospívání lze rozdělit na dvě fáze - raná a pozdní adolescence. Raná adolescence bývá časově vymezena 11. - 15. rokem. Dochází k tělesnému dospívání, změně způsobu myšlení, emočního prožívání, dále dochází zpravidla k

ukončení povinné školní docházky. Pozdní adolescence trvá zhruba od 15 let a horní hranice je často variabilní, udává se věk okolo 20 - 22 let, nicméně konec adolescence je často vymezován ziskem finanční nezávislosti a profesní přípravy a tedy vstupem do zaměstnání. Toto je fakt, který u vymezení věku jednotlivých generací působil nejvíce potíží. O tom budu psát podrobněji ve výzkumné části práce. Pozdní adolescence je mimoto podle Vágnerové (2008) často spojená s prvním pohlavním stykem a rozvojem vztahů s vrstevníky a vzniku partnerství. Z tohoto pohledu se ve výzkumné části zabývám pouze tímto obdobím a lidi ze stádia rané adolescence jsem do výzkumu nezahrnul.

Již jsem zmiňoval, že v průběhu adolescence dochází k tělesnému dozrávání. Tato tělesná proměna má dle Vágnerové (2008) pro člověka velký význam, vzhled je pro dospívajícího velmi důležitý a problém nastává, pokud příliš pochybuje o svém zjevu. Lidé v tomto věku dbají o svůj zevnějšek, fyzická atraktivita má sociální hodnotu. Dále dochází k vývoji poznávacích procesů, změnám myšlení, rozvoji paměti a pozornosti. Také se vyvíjí emoce, adolescenti jsou nezřídka impulzivní a dochází u nich k emočnímu egocentrismu - přesvědčení o výjimečné intenzitě vlastních prožitků. Někdy mají nechuť projevovat svoje emoce navenek. Často jsou velmi citliví na projevy jiných lidí. Později se rozvíjí schopnost autoregulace.

Dále Vágnerová (2008) uvádí, že se během dospívání mění názor na ostatní lidi, především dochází k odmítnutí podřadného postavení. Adolescent se odpoutává od rodiny a citový vztah prochází proměnou. Adolescent se často snaží odlišit od rodičů, ke kterým je kritický a odmítá jejich autoritu. Mění se i přístup ke škole, důležitou roli hraje profesní diferenciaci. Roste důležitost vrstevnické skupiny, skupinová identita dospívajícím dodává potřebnou jistotu v tvoření si individuální identity. Adolescent je stále více brán jako dospělý a začíná se tak od něho očekávat i příslušné chování. Sociální dospělost je završena nástupem do zaměstnání. Pro adolescentní jedince jsou často bližší přátelé než rodiče. Jednu z možných příčin by mohl vysvětlovat výzkum, ve kterém účastníci často odpovídali, že pokud projeví negativní emoce v přátelském kolektivu, dočkají se především podpurných odpovědí. Naopak v rodině je častější výskyt odmítnutí nebo obviňování, jako reakce na negativní emoce. Z tohoto pohledu jsou adolescentní vztahy velmi důležité. Studie ukázala také, že u adolescentů, kteří nedostávají podporu od svých vrstevníků, dochází k problémům s vyjadřováním emocí a výsledně také potlačují negativní pocity a myšlenky. V těchto výsledcích se objevily i rozdíly u jednotlivých pohlaví. Oproti dívkám, chlapci i v přátelském kolektivu volí méně

podpůrných strategií a více těch trestajících jako je obviňování, odmítání, atd. (Klimes-Dougan et al., 2014).

V tomto období velmi roste zájem o partnerské vztahy, na jejichž poli dochází k experimentování. Zájem o vrstevníka může mít charakter zamilovanosti, projevuje se emočními výkyvy a potřebou kontaktu. První schůzky mají často rozpačitý charakter a jsou spojeny s prvními erotickými aktivitami - líbání, doteky atd. První vztahy mohou mít základní znaky intimity: emocionální opora, otevřená komunikace, porozumění, ocenění. V pozdní adolescenci do partnerských vztahů vstupuje i sexualita. Vztahy v tomto období jsou charakteristické fází zamilovanosti a k navázání skutečného vztahu vůbec nemusí dojít, dosažení intimity je možné až na konci adolescence, kdy je člověk natolik zralý, aby mohl s partnerem sdílet pocity, odkládat potřeby, činit kompromisy. První vztah i pohlavní styk má i velký sociální význam, posiluje prestiž jedince v sociální skupině. Na druhou stranu, pokud se adolescenti dostatečně nechrání, může dojít k předčasnému rodičovství a případně manželství. Toto představuje velkou zátěž a adolescenti nemusejí roli rodičů zvládat (Vágnerová, 2008).

Na závěr kapitoly o adolescenci se zaměřím na zajímavosti a moderní proměny, které považuji za důležité nebo zajímavé zmínit. Janošová (2008) uvádí, že v současné době je rozdíl v projevech žen a mužů menší, než tomu bylo dříve. Toto lze spatřovat na starší generaci. Mezi staršími muži a ženami jsou větší rozdíly, než u mladších žen a mužů. Jiným moderním trendem jsou bezesporu sociální sítě. V současné době se adolescenti velmi často dorozumívají pomocí sociálních sítí a jiných technologií využívajících internet. Internet a sociální sítě v podstatě poskytují nové možnosti k učení sociálních dovedností a zakládání mezilidských vztahů, sociální sítě mají tedy pozitivní vliv na psychosociální vývoj jedince, jedná se o zakládání vztahů, ale i začlenění do skupin, které jsou tradičními způsoby komunikace hůře dosažitelné (Spies Shapiro & Margollin, 2014). Jiný zajímavý výzkum se zabýval adolescentními jedinci a existencí jejich partnerského vztahu v závislosti na užívání alkoholu. Ukázalo se, že pokud adolescenti navštěvují veřejná místa k pití alkoholu, často tak nedělají jen kvůli alkoholu nebo nějaké oslavě, ale také za účelem seznámení se s potenciálním partnerem či partnerkou. Výsledek je, že tito jedinci mají častěji nějaký vztah v pozdější fázi adolescence (Engels & Knibbe, 2000). Další výzkum, který bych rád zmínil, se zabýval vlivem rozvodu rodičů a protektivním faktorem partnerského vztahu. Ukázalo se, že partnerský vztah funguje jako protektivní faktor proti depresi a v mladé dospělosti dokáže

plnit kompenzační funkci nízkého sebevědomí, původně byla studie zaměřena na mladé dospělé lidi, kteří jsou z rodin s rozvedenými rodiči, nicméně se tyto projevy objevily bez ohledu na fakt, zda byli rodiče rozvedeni či nikoliv (Palosaari & Aro, 1995). Lze snad říci, že partnerský vztah může působit obecně jako protektivní faktor proti depresi. Klimstra a kol. (2013) popisují, že během období pozdní adolescence a mladé dospělosti se očekává, že člověk věnuje úsilí hledání a budování svojí sociální role - například založení stabilního partnerského vztahu. Výzkum ukázal, že některé osobnostní vlastnosti mají vztah k tomu, jakým způsobem bude člověk úspěšný v těchto cílech. Extraverze se ukázala jako vlastnost osobnosti, která dobře předpovídala fakt, zda si člověk najde partnerský vztah. Tento výsledek byl u chlapců silnější než u dívek. Lehnart et al. (in Klimstra et al., 2013) zjistili, že bytí v intimním vztahu je spojeno s poklesem neuroticismu. Dále také lidé s vyšším neuroticismem častěji vyhledávají partnerské vztahy. Výzkum se dále zabýval, utvářením identity. Obecně se ukázalo, že k velmi silné interpersonální identitě tíhnou lidé s nízkou úrovní neuroticismu a vysokou úrovní přívětivosti a svědomitosti. Jiné šetření dokazuje, že manželství a hluboké intimní vztahy jsou spojeny s vyšším výskytem náladovosti, úzkosti, deprese, PTSD a užíváním alkoholu či drog. Tato zjištění jsou nejmarkantnější v období adolescence a s věkem poté klesají. Vliv na to má také kvalita vztahu, vyšší výskyt těchto projevů je spojovaný spíše s horší kvalitou vztahu (Whisman, Johnson, Li & Robustelli, 2014).

2.2. Dospělost

Dospělost je obdobím intimity a počátku generativity. Dochází k mnoha životním mezníkům: dosažení stabilního profesního postavení, uzavření manželství a zplazení dětí. Rozvíjí se kognitivní schopnosti, inteligence a metakognice. Stabilizuje se emoční prožívání a zlepšuje se schopnost emoční regulace. Střední dospělost je potom vrcholem zralosti. Dochází k bilancování dosavadního života a také ke krizi středního věku. Dále se prohlubuje stabilita a regulace emocí. V období starší dospělosti se změní postoj k životu. Většina vývojových cílů byla splněna, dochází k nové fázi, která je spojená s úbytkem tělesných funkcí a změnami kognitivních funkcí - lidé dosahují moudrosti (Vágnerová, 2007).

Dle Vágnerové (2007) dochází v tomto období ke genderové diferenciaci, jednak v závislosti na biologických podmínkách jako je rodičovství tak i pod vlivem

společenského očekávání. Společnost má na vývoj osobnosti obrovský vliv. Tento názor potvrzuje výzkum, který pracoval se dvěma velkými vzorky lidí, kteří se setkali s diskriminací. Zjištěn byl nenormální osobnostní vývoj. Lidé, kteří zažívali neférové jednání, měli zvýšené hodnoty neuroticismu, nízkou přívětivost a svědomitost. Dospělí a staří lidé, které se potýkají s diskriminací, jsou více senzitivní k negativním emocím a méně soucitní (Sutin, Sephan & Terracciano, 2016). Jiná studie ukázala, že mladí lidé z "nižší" společenské vrstvy, častěji tíhnou ke společnému bydlení, brzkému manželství a aktivitám, které mohou vést ke strádání v ekonomické oblasti a ve vzdělávání. Společenské vrstvy z tohoto pohledu poměrně dost mohou ovlivňovat partnerské soužití (Meier & Allen, 2008). Opět to jenom dokládá výrazný vliv společnosti na vývoj jedince.

Důležitou součástí identity dospělého je profesní role. Nejprve dochází k profesnímu startu a poté ke konsolidaci, k tvorbě stability této role. Důležité jsou i přátelské vztahy a to zejména pokud si dospělý člověk ještě neutvořil trvalý partnerský vztah. Partnerství je v této době nejdůležitější variantou intimního vztahu. Mělo by docházet k utvoření stabilního vztahu, který může být základem pro uzavření manželství a k založení rodiny. Očekávání od partnerství může být různé jak u mužů, tak u žen. Důležitým mezníkem je uzavření manželství, které plní jak psychické potřeby tak naplňuje sociální očekávání. Nejprve v manželství dochází k období adaptace na život s partnerem. Nežádka jsou v manželství méně spokojené ženy, na které manželství pokládá větší zátěž než na muže.

Další důležitou součástí identity dospělého je rodičovství. I přes uspokojení sociálního očekávání a psychických potřeb je dítě velkou zátěží (Vágnerová, 2007). Hutteman a kol. (2014) pojednávají o narození dítěte, jako o výrazné změně, která ovlivní mnoho aspektů lidského života. Stres z narození dítěte v mladší dospělosti byl u mladých matek spojován s poklesem mateřské přívětivosti, svědomitosti a také emocionální stability. Pokud se však podařilo stres zvládnout, následoval znatelný nárůst v těchto vlastnostech. Výzkumy tedy ukazují, že vyrovnávání se s výzvou, jakou rodičovství bezpochyby je, je spojené s osobnostním rozvojem, v tomto případě v mladé dospělosti. Vágnerová (2007) se také pozastavuje u typického problému současné doby. Jedná se o typickou dobu, kdy dochází k rodičovství. Oproti dřívějším dobám, dnes si mladí lidé pořizují prvního potomka později a celkově mají méně dětí. Dále autorka uvádí, že proces adaptace na narození dítěte je náročný a často vzbuzuje ambivalentní pocity. Rodina se však později stabilizuje a posiluje se specifičnost mužských a ženských rolí rodičů.

Dochází i ke změnám v partnerském vztahu. Bezdětnost tak dospělého člověka připravuje o jednu důležitou roli. V úvodních 10 letech manželství narůstá hodně povinností a klesá spokojenost v manželství - toto vede často k jeho rozpadu. Častěji podávají žádost o rozvod ženy, které bývají v manželství méně spokojené než muži. Rozvod je velmi náročný. V důsledku rozvodu jeden z manželů žije často osamělý život s dětmi a ten druhý s nimi ztrácí kontakt. Farková (2009) popisuje období, kdy děti opustí domov u rodičů, jako období, kdy přichází krize, která je spojená s bilancováním o životě, partneři vedou často hovory, kdy jednak bilancují, ale také plánují další společné období. Muži mají někdy tendence očekávat, že péče ženy o děti přejde po jejich odchodu na ně, nicméně se tak neděje. Muži jsou pak někdy přecitlivělí až paranoidní, občas to vede k nějakému mileneckému vztahu, kdy si najdou mladší ženu. Tyto nové vztahy však nebývají dlouhodobé. Toto období může být příčinou mnoha konfliktů i následných rozvodů (Farková, 2009). Dochází také ke změnám vztahu s rodiči, kteří jsou staří a začínají potřebovat pomoc, velkou zátěží je zpravidla jejich ztráta. Dospělé děti uzavírají manželství a zakládají vlastní rodiny. Téměř vždy bývá bráno pozitivně narození vnoučete (Vágnerová, 2007).

2.3. Stáří

Dospělost a stáří klade na člověka vývojové úkoly, které je důležité překonávat a z tohoto důvodu člověk i v pozdním věku prochází osobnostními změnami, které jsou pravděpodobně spjaty s adaptací na tyto vývojové situace a překážky. Pokud dochází k dobré adaptaci, stárnutí je spojeno s nárůstem emocionální stability, přívětivosti a svědomitosti. Na druhou stranu, v pozdější dospělosti a ve stáří, kdy se začnou hromadit ztráty, dochází neznáma k poklesu těchto osobnostních rysů (Hutteman et al., 2014). Jak se zdá, způsoby řešení různých potíží jsou spojené s individuálním vývojem osobnosti. Různá vývojová období kladou často specifické nároky na člověka, což by podle mého názoru mohlo podporovat výzkumnou otázku o různých způsobech řešení konfliktů v souvislosti s věkem.

Cílem stáří je dosažení integrity vlastního života. Dochází ke změnám jak v intimitě tak generativitě. Je považováno za vrchol osobnostního vývoje. Dochází k proměnám většiny kognitivních funkcí. Prvním znakem bývá zpomalení psychických funkcí, snížení kvality percepce, pozornosti a paměti. Naučené schopnosti přetrvávají

déle, ale jinak dochází k výraznému úbytku rozumových schopností. Přichází celkové zklidnění, klesá intenzita a frekvence některých emocí (Vágnerová, 2007). Pro lidi je velmi důležitá společnost, pokud o ni přijdou, cítí se špatně. Neméně důležitá je v tomto období i sexualita (Koukolík, 2014). Bylo zjištěno na průzkumu, že ženy si na mužích v pozdějším věku cení jejich obratnosti, zatímco pro muže je důležitější hloubka jejich citového vztahu (Carpenter, Nathanson & Kim, 2009).

Stáří je podle Vágnerové (2007) také spojováno s proměnami některých osobnostních vlastností. Dále dochází k redukci sociálních rolí. Jednou z nejvýznamnějších změn je odchod do důchodu. Tímto je důchodce izolován na okraj společnosti. Člověk prochází dlouhou adaptací na život důchodce. Spokojenost v manželství často narůstá a ztráta svého manžela/manželky je jedna z nejzávažnějších zátěží tohoto věku. K novému vztahu potom zaujímají většinou odmítavý postoj. Dochází k vyrovnanosti a stabilizaci vztahů. Po 75. roku života dochází k pravému stáří, které je charakteristické s vyrovnáváním se s přibývajícími obtížemi a ztrátami. Dochází k úbytku soběstačnosti. Často v důsledku ztrát přibývá sociální izolovanost a samota, na druhou stranu se zvyšuje závislost na ostatních vzhledem ke ztrátě soběstačnosti. Umístění do případné pečovatelské instituce může být zátěží s dlouhou dobou adaptace. Očekávání smrti a představa umírání je významné téma tohoto období.

I zde jsem se pozastavil nad několika moderními trendy, nebo zajímavostmi. Zaujal mě výzkum, který se zabýval vývojem sebevědomí od mladé dospělosti až po vysoký věk a stáří. Jednalo se o velice rozsáhlý výzkum o více než 3500 lidech ve věkovém rozmezí 25-104 let. Ukázalo se, že sebevědomí zpravidla konstantně roste od mladé dospělosti a dosahuje vrcholu okolo 60 let, poté dochází k pozvolnému pádu. Ženy měly v mladé dospělosti nižší sebevědomí, ale ve stáří se dostaly na stejnou úroveň. Také studie porovnávala jedince světlé a tmavé pleti a zjistila, že lidé tmavé pleti mají stejné sebevědomí až k období vrcholu, ale poté dochází ke strmějšímu pádu než u lidí světlé pleti. Vzdělanější lidé měli vyšší sebevědomí, nicméně trajektorie vývoje zůstaly stejné jako u těch méně vzdělaných (Orth, Trzensiewski & Robins, 2010).

Sak a Kolesárová (2012) se zamýšlí nad proměnami dnešních rodin, kdy ženy již nepečují pouze o domácnost. Díky tomu začala tato generace starších hrát důležitou roli i v jiné věci a tou je výchova dětí svých vlastních dětí. Prarodiče a zpravidla babička plní často velmi důležitou systémovou instituci. Matka se vrací do práce a babička pečuje o vnuky a vnučky buď trvale, nebo nárazově v kombinaci s jinými např. státními

institucemi. Není však vzácné, že babičky působí negativně na utváření intimní pospolitosti manželů. Tyto proměny rodin však mají i jiné důsledky. Vzhledem k zaměstnanosti obou manželů a dalších mnoha důvodů, rodina už nemá takový potenciál pečovat o starší členy a výsledkem je zakládání institucionální péče o staré lidi.

Thorová (2015) popisuje, že společnost klade velký důraz na výkon. Vzhledem k tomu jsou staří lidé vnímány, že mají nižší hodnotu. Člověk je takto však posuzován vzhledem k chronologickému věku a reálná výkonost se často vůbec nebere v úvahu. Taková věková diskriminace se nazývá ageismus.

Tady tuto kapitolu končím. Po představení partnerského vztahu jsem považoval za důležité zmínit tyto základní vývojové fenomény i problémy moderní doby. Myslím, že pro náhled do tohoto tématu je to nutné, na druhou stranu si uvědomuji, že tato témata zdaleka nejsou vyčerpána, nicméně chci tuto práci směřovat hlavně ke konfliktům a komunikaci v partnerských vztazích. Jít dále do podrobností nepovažuji za nezbytné.

3. Konflikty a komunikace ve vztazích

Toto je poslední kapitola teoretické části. Jejím tématem budou konflikty, jejich druhy, příčiny a také řešení. Na závěr se pozastavím u tzv. zdravé, nebo efektivní komunikace.

Na úvod se pokusím vymezit pojem konflikt jako takový. V této práci se zabývám konflikty především mezi partnery, nicméně Plamínek (1994) tento fenomén vymezuje obecněji jako střet něčeho s něčím. Nad konflikty se zamýšlí jako nad fenomény, které destabilizují systém. Systém vnímá jako něco, co lze definovat od prostředí a obsahuje nějaké menší části. V podstatě se jedná o systém, kde jsou nějaké části v našem případě lidé ve vztahu, a konflikt může mít neblahý vliv na schopnost udržovat rovnováhu tohoto systému. Vzhledem k roli lidí v konfliktech autor rozlišuje následující druhy:

- a) **extrapersonální konflikt** - tyto konflikty probíhají mimo oblast lidské působnosti, například v přírodě
- b) **interpersonální konflikt** - zde se jedná o konflikty přímo mezi lidmi
- c) **intrapersonální konflikt** - takový konflikt je vnitřní a odehrávající si v hlavě nějakého člověka

Dále se Plamínek (1994) zabývá konflikty, které se odehrávají mezi lidmi. Tyto konflikty lze rozdělit na další dvě kategorie a těmi jsou: spor a problém. Spor je takový typ konfliktu, kdy se s jednotlivými možnostmi řešení identifikují lidé, kteří jsou součástí tohoto konfliktu. Jedná se tedy o jakýsi střet zájmů. V případě problému se lidé neidentifikují s řešením. Spíše se jedná o společný zájem problém vyřešit.

Nyní se už budu zabývat výhradně konflikty mezi lidmi. Zajímavé zjištění objevil Laursen (1995). Ukázalo se, že konflikty jsou velmi běžnou zkušeností mezilidských vztahů. Na základě dotazníku autor zjistil, že adolescenti uvádějí konflikt v průměru každých 6 hodin sociální interakce s přáteli. Každé dvě hodiny dojde k neshodám v intimním partnerském vztahu a každou hodinu se průměrný adolescent nepohodne se svojí matkou. U dívek jsou konflikty častější než u chlapců. Obecně lze říci, že adolescenti prožívají konflikt s rodiči a snaží se vymanit ze závislosti na nich. Dívky jsou možná citlivější než chlapci a častěji tíhnou ke konfliktům, kdežto chlapci se častěji

takovým situacím vyhýbají. Je tedy patrné, že konflikty v mezilidských vztazích nejsou nijak vzácným fenoménem.

Konflikty velmi často vyústí mezi lidmi v hádku. Novák (2006) se věnuje partnerství a hádkám podrobně, uvádí několik druhů hádek:

- a) **stále přítomná**: v tomto případě je vztah mezi dvěma lidmi charakterizován trvale přítomným napětím, které snadno přerůstá v hádky
- b) **časté dramatické hádky**: intenzivní hádky, které rychle přichází, ale i rychle pominou; přítomná může být i agrese, která není nebezpečná; často partneři volí silná slova
- c) **občasné hádky**: jedná se o hádky způsobené vnějšími vlivy, nicméně se v nich opakuje podobný scénář a problém; tedy v podstatě existuje skrytý problém, ke kterému se takto partneři stále vrací
- d) **agresivně preventivní hádky**: jeden partner chce předejít něčemu, co chce ten druhý; např. vyvolání hádky před sexem, chuť na něj má jen jeden z partnerů
- e) **hádky v důsledku deprese**: v podstatě se jedná o zahánění depresivních stavů pomocí hádky

Konflikty a následné hádky mohou být spojeny s násilím. Toto násilí, jak se zdá z následujících výzkumů, je poměrně častým problémem. Coker a kol. (2000) zjišťovali výskyt partnerského násilí, výzkumný vzorek byly ženy, zjistili, že z dotázaných 1401 žen uvedlo, že v současném vztahu zažívá násilí 14,8%. Pokud se jedná o násilí v jakémkoliv vztahu, číslo vzroste na 55,1%. Tyto ženy uvádí, že 77,3% násilí je fyzické nebo sexuální násilí. Zbýlých 22,7% je násilí psychické. Podařilo se mi najít i statistiku pro českou populaci. Bílý kruh bezpečí (2001) tvrdí, že ve svém partnerském vztahu přiznává násilí minimálně 16% dotázaných, což byly lidé od 15 let, více než čtvrtina tedy 25% se s násilím setkala přímo, tedy v rámci vlastní zkušenosti.

3.1. Vybrané příčiny konfliktů

Konflikty jsou tedy časté a také natolik závažně, že může docházet k násilí mezi partnery. Novák (2006) se pozastavuje nad tématy, která jsou v rámci poradenské praxe nejčastěji probírána. Jedná se tedy o témata, která nejčastěji způsobují rozpory mezi partnery:

- a) **sex** - často hraje významnou roli ve vztazích; může ho držet dlouhou dobu nad vodou, ale na druhou stranu i potopit; problémy jsou velmi různé, často jde o ztrátu chuti na sex, sexuální dysfunkce všech možných typů, onanie, atd.
- b) **peníze** - v současné době jsou peníze důležité a problémem ve vztahu bývají zpravidla, pokud je jich málo; mimoto se jedná i o mužské problémy, pokud žena vydělává více, dále hospodaření, majetek, aj.
- c) **děti** - péče o dítě je náročná a může být důvodem mnoha konfliktů
- d) **volný čas** - jedná se o domlouvání, jakým způsobem budou partneři trávit svůj volný čas, kde, s kým atd.
- e) **rodiče** - mladé rodiny jsou často ekonomicky závislé na svých rodičích; přílišné zasahování do mladé rodiny může způsobovat nepříjemné hádky

Jiným závažným problémem v partnerských vztazích je bezpochyby nevěra. Nevěra může mít několik příčin. Matějková (2009) uvádí několik druhů nevěry: nevěra vyplývající ze sexuální potřeby a nevěra spojená s mimosexuální motivací. Mezi formu nevěry, která je spojená se sexuálními potřebami zahrnuje autorka stav, kdy člověk nedostatečně přijme normu věrnosti. Tento požadavek není uznán jako závazný. Jinou příčinou může být pokus o léčení sexuální poruchy, například partnerka muže s poruchou erekce. Třetí variantou je nevěra jako důsledek svedení. V rámci nevěry spojenou s mimosexuální orientací se autorka pozastavuje u nevěry, která je odvetou za nevěru svého partnera. V tomto případě se jedná o mstu, tedy prvotní příčina nepramení ze sexuální potřeby. Jindy je nevěra prostředkem k nalezení duševního souznění, kdy partneři žijí dlouhodobě v citově ochablém vztahu. Další možnost je nevěra, pokud je něco v nepořádku v manželství, partnerství je plné stereotypů. Další motivace může souviset s dobrodružstvím, různými materiálními výhodami, atd. Trávníčková (2012) ve svém výzkumu zjišťovala, jaký náhled na nevěru mají dospívající lidé. Věrnost partnera se ukázala, jako nejdůležitější priorita, další nabízené priority byly vzhled, inteligence,

společné zájmy, sexuální porozumění, atd. Pohled na nevěru velmi ovlivňuje i vztah rodičů dospívajícího. Zajímavý je výsledek, že často je dospívající přesvědčen, že nevěru způsobuje opačné pohlaví. Muži častěji uváděli důvod nevěry opilost a ženy naopak stereotypní vztah. Zajímavé je také, že 79% respondentů odpovědělo, že lze nevěru za určitých podmínek akceptovat, ale také spíše větší část respondentů by se k nevěře vůbec nepřiznala. Z toho všeho lze vyčíst, že věrnost partnera je pro vztah velmi důležitá a nevěra může způsobovat závažně konflikty i konec vztahu.

3.2. Řešení konfliktů

Nyní bych se chtěl zabývat způsoby, jakými lidé konflikty řeší. Hned na začátku uvedu rozdělení Plamínka (1994), na jehož základě jsem vypracoval jednotlivé možnosti v dotazníku, který mi posloužil jako metoda sběru dat. Plamínek (1994) popsal způsoby řešení v základních čtyřech skupinách:

- a) **pasivita** - tento způsob řešení očekává, že se konflikt někdy vyřeší spontánně sám, bez účasti lidí, kterých se dotýká; tento styl může být poněkud nebezpečný, vzhledem k tomu, že se spoléháme na náhodné vyřešení, se kterým nemusíme souhlasit, které může být nevýhodné; lze říci, že jsou situace, kdy pasivita může být dobrým řešením, ale na druhou stranu se může problém ještě zhoršit
- b) **násilí** (agrese) - zde se bavíme o násilí od slovních urážek až po válečný konflikt; násilí může být fyzické, verbální nebo také psychické - vydírání, urážení, atd.
- c) **delegace** - účastníci konfliktu se obrátí k nějaké vnější autoritě, která může rozhodnout za ně.; v podstatě na někoho mimo konflikt delegují právo rozhodnout
- d) **jednání** - jedná se o diskuzi mezi lidmi, kteří jsou do konfliktu zahrnuti; v podstatě je to velmi výhodné řešení, protože v této variantě lidé berou zodpovědnost za rozhodnutí do vlastních rukou a je možné nalézt řešení, které je alespoň trochu výhodné pro všechny zúčastněné

Stejný autor v novější knize (2012) dodává ještě další dvě alternativy, které jsou spíše doplňkem, než zcela novými styly:

- a) **náhoda** - jedná se o to, že řešení rozhodně nějaký náhodný los, př. kostka, mince, atd. v dotazníku tuto variantu neuvádím, sám autor dodává, že se v podstatě jedná o delegaci rozhodnutí na "náhodu".
- b) **mediace, facilitace** - v tomto případě do konfliktu vstupuje nějaký třetí subjekt, který je zpravidla neutrální; cílem je, aby tento neutrální člověk dohlížel na proces řešení konfliktu, ale samotné rozhodnutí je na zúčastněných; ani tento styl jsem v dotazníku neuváděl; podrobněji uvedu tento styl níže.

Dle Plamínka (2013) je v poslední době velmi zdokonalována metoda mediace, která je dnes obecně přijímána jako kvalitní možnost řešení konfliktu. Je považována za možnost řešení sporů, avšak hlavním cílem jsou spory s emotivní, vztahovou složkou. Mediace probíhá za pomoci neutrálního odborníka - nezřídka je jich i více, pracují v párech, ale i ve skupinách. Ve dvojicích pracují často v rámci rodinných problémů - je například výhodné, když jsou v rámci procesu dva odborníci, jeden je muž a druhý je žena, toto zaručí "sexuální neutralitu". Cílem je samozřejmě vyřešení sporu, ale také spokojenost klientů. Aby mohla mediace úspěšně proběhnout, existují principy, které je nutné během mediace dodržovat:

- a) **princip dobrovolnosti** - vstup všech stran do mediace je dobrovolný
- b) **princip podpory** - mediátor napomáhá ke spokojenosti klientů, respektuje jejich názory a důstojnost
- c) **princip důvěry** - jedná se jak o důvěru mezi zúčastněnými, tak o důvěrnost získaných informací
- d) **princip tolerance** - mediátor vede spor tak, aby si lidé uvědomili, že i jiné způsoby nazírání jsou možné, i když s nimi nesouhlasíme
- e) **princip nehodnocení** - důležité je, že se nejedná o hledání viníka, nejde o hodnocení dějů, lidí, atd.
- f) **princip rozhodování** - mediátor rozhoduje o procesu, nebo má na něj dominantní vliv, ale o řešení rozhodují pouze účastníci konfliktu
- g) **princip odpovědnosti** - strany konfliktu mají plnou odpovědnost za jeho řešení
- h) **princip nestrannosti** - mediátor nestrání nikomu z účastníků

- i) **princip změny** - mediátor vstupuje do situace, pokud nějaká setrvačnost, stereotyp pracuje proti vyřešení konfliktu; poté dochází ke změně percepce, či reorientaci.
- j) **princip budoucnosti** - minulost je užívána jako zdroj informací, co se nemá v budoucnosti opakovat, případně k čemu je možné se vrátit, jinak je mediace orientovaná převážně na budoucnost
- k) **princip tvorby** - mediace předpokládá, že klienti jsou největší odborníky na daný konflikt, proto se podporuje jejich kreativita v jeho řešení
- l) **princip vzoru** - mediátor poskytuje účastníkům behaviorální vzor

V rámci jednotlivých knih a autorů se mohou tyto principy trochu lišit, ale zpravidla se jedná pouze různý výklad nějakých termínů.

V rámci pohledu Guggenbühl-Craiga (2001) lze na velkou část problémů a konfliktů ve vztahu pohlížet jako na zdroje k procesu individuace. Proces individuace je pojem Carla Gustava Junga, který jím označoval dobu, kdy člověk zpracovává své duševní obsahy, vypořádává se s archetypy a stává se „bytostným Já“. Je to složitý proces, na jehož konci se člověk stává kompletní, celistvou osobností (Jung, 1998).

Felmlee a kol. (1999) pohlíží na partnerskou komunikaci jako na dyadický systém. Pokud jeden z partnerů změní své chování, změní se chování i druhého partnera. Pokud všichni členové systému jsou kooperativní, je možné dosáhnout ekvilibria - tedy jakési rovnováhy. Pokud je však jeden či oba z partnerů nekooperativní, vztah je často nestabilní. Z toho plyne, že pokud se budeme snažit dokonale pochopit problém dvou partnerů, je nutné ho znát z obou stran, tedy poznat problém v rámci celého systému. Zde se jedná už o velmi komplexní pojetí konfliktu.

Jiní vědci zjistili velmi zajímavé výsledky, které se týkají vyhýbavosti ve vztahu. Na základě nahrávek interakce párů dospěli k závěru, že vyhýbavá orientace páru stabilně vedla k negativnímu chování během řešení konfliktu. Naopak páry s nízkou vyhýbavou orientací problém vyřešily a negativní komunikace se nevyskytla. Druhé měření, které provedli, ukázalo, že pokud je člověk vyhýbavě orientovaný má tendence reagovat negativně, pokud reaguje negativně jeho partner. Tedy jinými slovy - pokud je partner negativní, tím roste negativní komunikace vyhýbavě orientovaného člověka, který na tuto negativitu reaguje. Vyhýbavá orientace je zde brána jako snaha vyhnout se zraňujícím

situacím, které by případně mohly mít zraňující vliv na vztah či jednoho z partnerů. Překvapivě se tedy zdá, že vyhýbání se konfliktu, abychom nezranili např. svého partnera, může vést paradoxně k negativní komunikaci a na základě tohoto výzkumu je patrné, že páry, které problém řeší a nevyhýbají se mu, často dojdou k řešení a to bez negativních komunikačních projevů (Kuster et al, 2015).

Na závěr ještě uvádím jiné rozdělení způsobů řešení konfliktových situací. Buunk a kol. se tyto druhy snažili zjistit na výzkumu. Přišli na následující způsoby:

- a) **agresivní** - extrémní asertivita, popírání zájmů vztahu
- b) **vyhýbavost** - fyzické a psychické stažení se ze situace, ignorování zájmu svých i vztahových
- c) **uklidňování** - snaha vyhnout se otevřenému konfliktu, tady je větší priorita kooperace, než vyřešení problému
- d) **kompromis** - snaha najít spravedlivé řešení pro obě strany
- e) **řešení problému** - snaha být asertivní stejně tak i kooperovat, otevřít diskuzi o pocitech, prozkoumat konflikt a nalézt adekvátní řešení

Z výsledku dotazníku: muži se snaží vyhnout diskuzi o emocích a snaží se přejít rozdíly, zároveň se muži vidí, jakože se více snaží o kompromisy. Ženy se vidí jako „vyjadřovatelky“ emocí, což podle nich dělají více než muži a snaží se vyřešit problém skrze otevřenou diskuzi o emocích a problému. Toto rozdělení je tedy velmi podobné tomu Plamínkovu.

3.3. Efektivní komunikace v partnerství

Na závěr kapitoly se zmíním o efektivní komunikaci v partnerských vztazích. Toto téma určitě nevyčerpám, nicméně považuji za důležité v rámci tématu této práce, pokusit se popsat nějaké možnosti, které jsou v dnešní psychologii komunikace považovány za zdravé a žádoucí. Novák (2006) ve své knize upravuje desatero komunikace Křivohlavého, který ho sepsal v jiných souvislostech:

- a) počítejte s tím, že sdělujeme druhým něco i pomocí neverbální komunikace
- b) nejdůležitější je to co provedeme, uděláme, ne ani tak to, co řekneme
- c) důležitá je i forma sdělení

- d) sdělování je komplexní jev; umění mluvit není všemocné - musíme mít co říct
- e) myšlení je složité, někdy nelze říct věci přesně tak, jak si je myslíme
- f) posluchač neslyší přesně to, co mu říkáme, ale něco si z toho vybírá podle svých preferencí a očekávání
- g) slova nerozhodují o tom, zda se domluvíme; důležité je vyladění, atmosféra, snaha, atd.
- h) nesdělujeme jenom fakta, ale ostatními projevy i postoje a přesvědčení
- i) sdělení má nějaký cíl, ten posluchač nemusí pochopit, může vnímat sdělení úplně jinak
- j) říct slovo je jednoduché, ale vzít ho zpět v podstatě nemožné

Zdravá komunikace je dle Vybírala (2009) základem kvalitního vztahu s lidmi. Autor uvádí charakteristiky zdravé komunikace. **Bezprostřednost reakce** - jedná se o to, že člověk neodkládá odpovědi na pozdější dobu, ale reaguje hned. Někdy krátký odklad není na škodu, ale dlouhé mlčení, kdy protějšek neví, jak se člověk cítí, nebo co si o něm myslí vede k poruchám kontaktu. **Kognitivní přizpůsobení** - jedná se o přizpůsobení slovníku, neverbálnímu projevu a stanoviskům druhého. Nelze za každých okolností zůstat "svůj". **Zájem o druhého** - důležité je zajímat se o druhého člověka, se kterým komunikujeme. Tento zájem dáme najevo, když: nasloucháme, jsme trpěliví, přátelští, přívětiví, povzbuzujeme a signalizujeme uznání, sdílíme s druhým. Důležitý je kontakt z očí do očí, pokud během hovoru děláme něco jiného, o zájmu to moc nesvědčí. **Reciprocita** - základem zdravé komunikace je také vzájemnost, synchronie a reciprocita. Každý by měl mluvit přibližně stejnou dobu, nejedná se však u striktní pravidlo, spíše o potencialitu, aby oba měli tuto možnost. **Humor** - humorné komunikování umí velmi odlehčit atmosféru. Nesmí však být přehnaný, vulgární či křečovitý. Může posloužit k ventilaci napětí, důležité je však umět odhadnout situaci. **Tříkrát ne** - neměli bychom zahrnovat druhého nadbytkem požadavků, můžeme u něho vyvolat panický záchvat. Stejně bychom ani neměli druhého nadměrně kritizovat. Třetí ne platí pro přílišné vyjadřování pocitu zklamání. Vyjádřit zklamání je v pořádku, ale nemělo by se to dále "rozpítvávat". **Podpora vývoje a flexibility** - zdravá komunikace je charakteristická svoji otevřeností, ale také podporou dalšího rozvoje osobnosti obou partnerů. Komunikace je nebrzdí, neklade nepřijatelné podmínky, atd. **Konzistence interakcí** - naše jednání a komunikace by měla být konzistentní.

DeVito (1999) efektivitu komunikace charakterizuje jako schopnost přizpůsobit se v následujících dimenzích: otevřenost, empatie, pozitivnost, bezprostřednost, řízení interakce, působivost (expresivita), orientace na druhé.

Ještě bych rád zmínil tzv. instrumentální složky soužití, které představil Plzák (1973). Jedná se o rodinné hospodaření (finance), využití volného času, výchovu dětí a sexualitu. Tyto složky jsem zařadil jako témata jednotlivých modelových situací, které používám v dotazníku. Sám jsem doplnil ještě další dvě témata. Těmi jsou péče o domácnost a porušení dohody.

Výzkumná část

4. Metodika výzkumu

Na základě teoretické části jsem se pokusil vymezit danou problematiku, v níž jsem se v rámci výzkumu pohyboval. Cílem bylo stanovit obecná témata jako partnerské vztahy a jejich vývoj během života člověka. Na závěr jsem zmínil typy řešení konfliktů a různé příčiny, které k těmto konfliktům mohou vést. Na základě těchto poznatků jsem vytvořil dotazník, o kterém budu pojednávat později podrobně.

4.1. Formulace výzkumných otázek

Oblast tohoto výzkumu se pohybuje na poli partnerských vztahů. Výzkumným problémem jsou pak konflikty v těchto vztazích. V tomto výzkumu vycházím ze svojí bakalářské práce, kde jsem se zaměřil na zmapování typů řešení konfliktů v partnerských vztazích u adolescentů (Novák, 2014). Tuto problematiku jsem se rozhodl rozšířit a pracovat v ní i nadále. Základním cílem tohoto šetření je porovnat a případně nalézt rozdíly mezi generacemi ve způsobech řešení konfliktů, které se v jejich partnerských vztazích vyskytnou. Druhý cíl, který si stanovím pro tento výzkum, bude pokus o explanaci případných nalezených nebo naopak nenalezených rozdílů.

Na základě teoretické části si formuluji následující výzkumnou otázku:

Otázka č. 1: Jsou mezi jednotlivými generacemi rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích?

Při zpracování dat budu pracovat s četnostmi užívaných typů řešení konfliktů v partnerských vztazích. Dále porovnávám jednotlivé generace v rámci témat, které modelové situace v dotazníku stanovují.

Otázka č. 2: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti sexualita?

Otázka č. 3: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti výchova dětí?

Otázka č. 4: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti finance?

Otázka č. 5: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti trávení volného času?

Otázka č. 6: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti domácnost?

Otázka č. 7: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti porušení domluvy?

4.2. Aplikovaná metodika

Vzhledem k probíranému tématu se mi jevila jako nejlepší volba zvolit kvantitativní přístup. V rámci kvantitativního přístupu jsem zvolil neexperimentální výzkum, v němž není uplatněna změna situace (Hendl, 2005). Domnívám se, že charakter zkoumaných jevů si to nijak nevyžaduje. Jako design výzkumu jsem zvolil vývojový přehled, který v podstatě představuje specifický typ diferenciačního přehledu - jedná se o zkoumání proměnných vzhledem k věku, který zde figuruje jako diferenciační činitel. Klasická diferenciační studie také porovnává jednotlivé skupiny, ty však zpravidla nejsou rozděleny věkem, ale jiným způsobem (Ferjenčík, 2000).

Metodou pro výběr vzorku se stal ad hoc vytvořený dotazník. V tomto jsem se inspiroval svojí bakalářskou prací, pro níž jsem vytvořil dotazník velice podobný. Zde měl dotazník 17 položek s modelovými situacemi, které byly poskládány na základě literatury (Novák, 2014). Princip dotazníku pro tuto práci zůstal stejný, některé otázky jsem přebral z předchozí varianty a některé nové vytvořil. Na základě výsledků bakalářské práce (Novák, 2014) jsem přebral do nového dotazníku jen položky, které měly různorodé odpovědi, tedy výrazně diskriminovaly. Položky, které měly např. 98% odpovědí stejných, jsem vyřadil. Nový dotazník je složen celkem z 12 otázek, které opět vychází z modelových situací. Témata modelových situací byly tvořeny na základě instrumentálních složek soužití, které jsou zmiňovány v poslední kapitole teoretické části. Tyto modelové situace sloužily k nastolení nějakého problému, vždy následovala otázka, jak by daný konflikt subjekt řešil. Každá otázka měla 5 možných odpovědí, 4 z nich jsou typy řešení konfliktů dle Plamínka (1994), také se zmiňuji v poslední kapitole teorie. Pátá

možnost je svým způsobem na člověku samotném, pokud se respondentovi zdálo, že ho žádná z nabízených odpovědí nevystihuje, měl možnost dopsat vlastní způsob, jak by konflikt řešil. Jednotlivé odpovědi obsahovaly návrh řešení dle Plamínka (1994), ale odpověď byla formulovaná jako situace. Vysvětlím na příkladu: odpověď byla formulovaná jako - pokusím se s partnerem/partnerkou najít kompromis, nevyskytovalo se zde tvrzení, že se jedná o typ jednání, pasivita, delegace, aj. Jak jsem již psal, dotazník má celkem 12 položek, nicméně jsem se inspiroval reverzním dotazováním z bakalářské práce (Novák, 2014) a nový dotazník je tvořený následovně. Prvních 6 otázek je položeno jedním způsobem, např. já jsem se provinil a co s tím udělám a zbylých 6 otázek se ptá reverzně na opačnou variantu, tedy př. provinil se partner, a co s tím udělám já.

Pomocí formulářů googlu jsem vložil jednotlivé položky do online dotazníku. Položky jsem vložil podle určitého klíče, aby se posloupnost odpovědí neopakovala, tedy př. aby nebyla možnost jednání vždy na prvním místě atd. Poté, co byl dotazník sestaven, jsem vybral nějaké příjemné vizuální prostředí a vložil do něho úvodní informace a instrukce. Vnikla tak první verze online dotazníku, který jsem zaslal pár lidem, které jsem požádal o zpětnou vazbu a kritiku. Lidé, kteří odpověděli v rámci této pilotní studie, jsem do cílového výzkumu nezahrnoval. Na základě zpětné vazby jsem dotazník doladil. Ukázalo se, že některé otázky nediskriminují, tedy, že na ně všichni odpověděli stejně. Na tyto otázky jsem se následně zaměřil a upravil je, kladl jsem důraz na to, aby jednotlivé odpovědi nepůsobily dojmem, že jsou správnější než ty druhé. Oproti staršímu dotazníku z bakalářské práce (Novák, 2014), jsem modelové situace hodně zestručnil, aby dotazník nebyl tolik dlouhý.

4.3. Popis vzorku

Populací pro výběr výzkumného vzorku byli česky mluvící lidé ve věku od 15 let, kteří v té době mají nebo měli partnerských vztah dlouhý minimálně půl roku. Horní věková hranice participantů stanovena nebyla. Jako metodu výběru vzorku jsem použil stratifikovaný záměrný výběr. Miovský (2006) uvádí, že tento typ výběru se používá v případech, kdy základní soubor lze rozdělit podle nějakých kritérií do určitých vrstev. Já jsem jako rozdělení zvolil věk, tedy jednotlivé generace, se kterými jsem chtěl pracovat. Jednotlivými generačními skupinami se staly: adolescence, dospělost a stáří. Na základě Vágnerové (2008) jsem určil věk pro adolescenci (15-20 let), dospělost (21-60 let), stáří

(61+). U adolescence Vágnerová (2008) uvádí, že horní hranice se určuje dosažením ekonomické nezávislosti a tedy nástupem do povolání. Z tohoto důvodu jsem zařadil položku, ve které respondenti měli vyplnit povolání. Pokud byl někdo starší 20 let, ale stále student, zařadil jsem ho do skupiny adolescentů.

Nakonec jsem shromáždil 196 dotazníků. Nicméně v závěru sběru dat jsem musel přejít pouze k mužským respondentům a to především u skupiny stáří, kde se ukázalo, že je mnohem vyšší zastoupení ženského pohlaví. Pro tento výzkum jsem však chtěl mít pokud možno počtem co nejvíce podobné skupiny. Po zpracování dotazníků jsem musel vyřešit problém s nekompletními formuláři. Nechtěl jsem vyřazovat dotazníky, kde chyběla jenom jedna nebo dvě položky. Zvolil jsem tedy 2 vynechané položky jako přípustné a 3 dotazníky jsou tedy nekompletní, ale zůstaly zařazeny ve výzkumu. Toto se projeví pouze sníženou četností odpovědí v dané položce. Na druhou stranu 11 dotazníků bylo nevyplněných z větší části, tyto byly zcela vyřazeny. Celkem jsem tedy pracoval se 185 dotazníky. V rámci skupin: adolescence (35 žen a 27 mužů), dospělost (37 žen a 25 mužů) a stáří (37 žen a 24 mužů). Skupiny jsou tedy v podstatě skoro stejné co do počtu i zastoupení mužů a žen. Jelikož jsem pracoval s četnostmi, tedy jednotlivými odpověďmi, tak v jsem v rámci analýzy porovnával přes 2200 odpovědí. Vzorek byl složený z lidí ve věku 15-77 let.

4.4. Metoda analýzy

Dotazník byl testového typu, a proto se pokusím pomocí koláčových grafů znázornit rozložení jednotlivých odpovědí. Signifikance rozdílů v četnostech odpovědí budu ověřovat pomocí testu chí-kvadrát za pomocí programu STATISTICA. Mimoto se pokusím interpretovat získaná data.

4.5. Etika

V úvodu dotazníku, který byl lidem předkládán, jsem se zmínil o účelech výzkumu. Uvedl jsem kontaktní údaje, aby se mohli v případě jakýchkoliv dotazů na mě obrátit. Zdůraznil jsem především, že data, která sesbírám, jsou plně anonymní a poslouží pouze pro účely výzkumu. Uvedl jsem také, že dotazník je dobrovolný, ale vzhledem

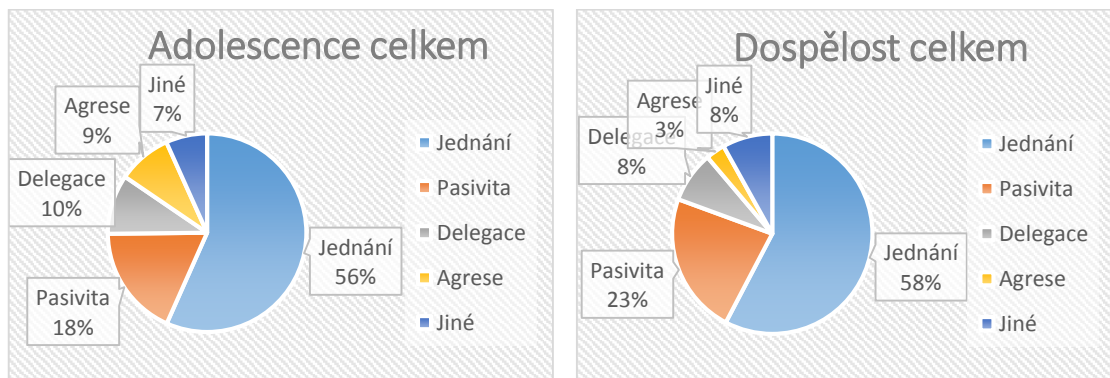
k tomu, že byl vyplňovaný na internetu, každý měl možnost se svobodně rozhodnout, zda má nebo nemá zájem se výzkumu zúčastnit.

5. Výsledky

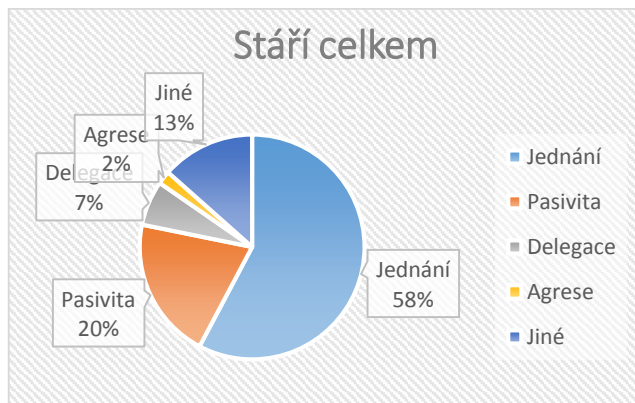
V této části se budu zabývat výsledky výzkumu. Nejprve se zaměřím na kompletní výsledky a posléze se zaměřím na jednotlivá témata: sexualita, výchova dětí, finance, trávení volného času, domácnost a porušení domluvy.

5.1. Rozdíly v řešení konfliktů mezi generacemi

V této části se zaměřím na hlavní výzkumnou otázku: **je rozdíl ve způsobech řešení konfliktů v partnerských vztazích mezi jednotlivými generacemi?** Níže uvádím grafické znázornění jednotlivých četností odpovědí mezi generacemi.

Graf č. 1 – celkové četnosti skupiny adolescence Graf č. 2 – celkové četnosti skupiny dospělost

Graf č. 3 – celkové četnosti skupiny stáří

Četnost agresivního jednání je u skupiny adolescence o 6% vyšší než u skupiny dospělých a o 7% vyšší než u skupiny stáří. Lidé ze skupiny dospělých mají zvýšenou četnost v pasivitě oproti druhým dvěma skupinám a jedinci ze skupiny stáří častěji volili možnost jiné – tedy možnost dopsat vlastní možnosti. Obecně však lze říci, že pokud lidé

zvolili variantu jiné a dopsali vlastní způsob řešení, občas se jednalo o jeden z nabízených stylů, avšak formulovaný jejich slovy. Pro ukázkou uvádím odpovědi: „*partnera nechám doma a půjdu sama*“ – domnívám se, že lze tuto odpověď zařadit do stylu pasivity, nebo za jistých okolností by odpověď mohla být vnímána jako projev pasivně agresivní; „*domluvíme se, že vyrazíme do společnosti, ale půjdeme dříve domů*“ – zde si myslím, že odpověď je možné brát jako styl jednání; „*asi je unavený nebo prostě jen nemá náladu, to se mi taky stává, budeme mít sex jindy*“ – opět je tu možnost zahrnout do odpovědi pasivity. Tyto odpovědi jsem však nepřeváděl do nabízených kategorií a nechal je v položce jiné.

Data jsem zavedl do programu STATISTICA a četnosti porovnal pomocí testu chí-kvadrát. Hodnota testového kritéria vyšla $\chi^2(8)=71,37$; $p<0,001$. Na základě tohoto výsledku je hodnota p vysoce signifikantní a tedy **na hladině významnosti $p=0,001$ lze tvrdit, že byl nalezen rozdíl v řešení konfliktů v partnerských vztazích mezi generacemi.**

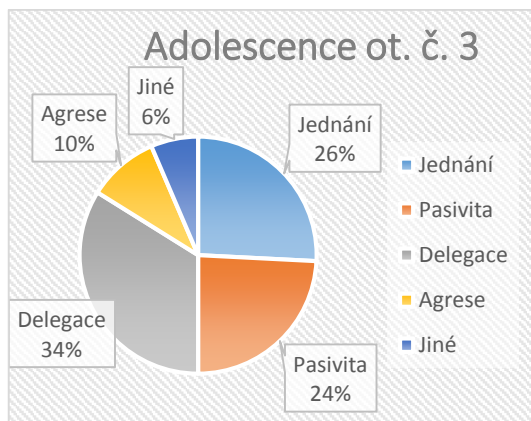
5.2. Rozdíly v řešení konfliktů – oblast sexualita

Touto oblastí se zabývaly otázka č. 3 a otázka č. 9. Otázky byly pokládány reverzně, tedy jednou chtěl sex partner a tázaný ne a jednou to bylo opačně. Pro ilustraci uvádím znění a grafy četností obou otázek.

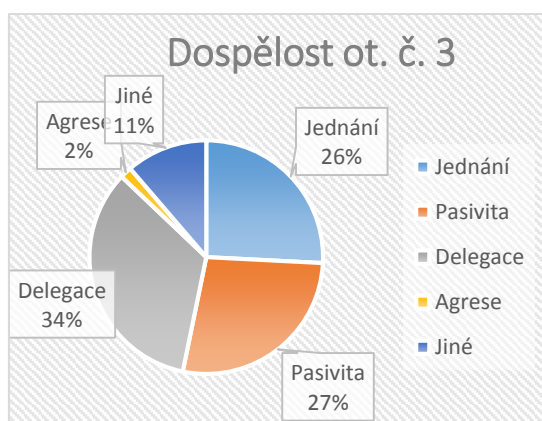
Otázka č. 3 (sex)

Vžijte se do okamžiku, že máte chuť na sex a pokoušíte se to nějakým způsobem naznačit partnerovi/partnerce, avšak ten/ta Vás odmítá s tím, že dnes se mu/jí nechce. Jak na takové odmítnutí zareagujete?

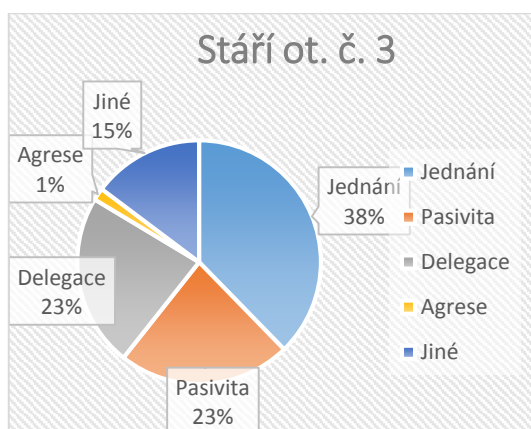
U adolescentů je zvýšená agresivní forma řešení a u etapy stáří lidé volili častěji jednání. V položce jiné, která má zde hojné zastoupení, lidé často doplňovali jiné formy pasivity: „*nebudu dělat nic, jednou to přežiju*“. Často se také objevilo řešení odkazující na onanii: „*uspokojím se sama*“. Zajímavé jsou i odpovědi, které vlastně konflikt řeší pomocí zvýšené aktivity: „*svedu ho*“.

Graf č. 4 – četnosti adolescence otázka č. 3

Graf č. 5 – četnosti dospělost otázka č. 3

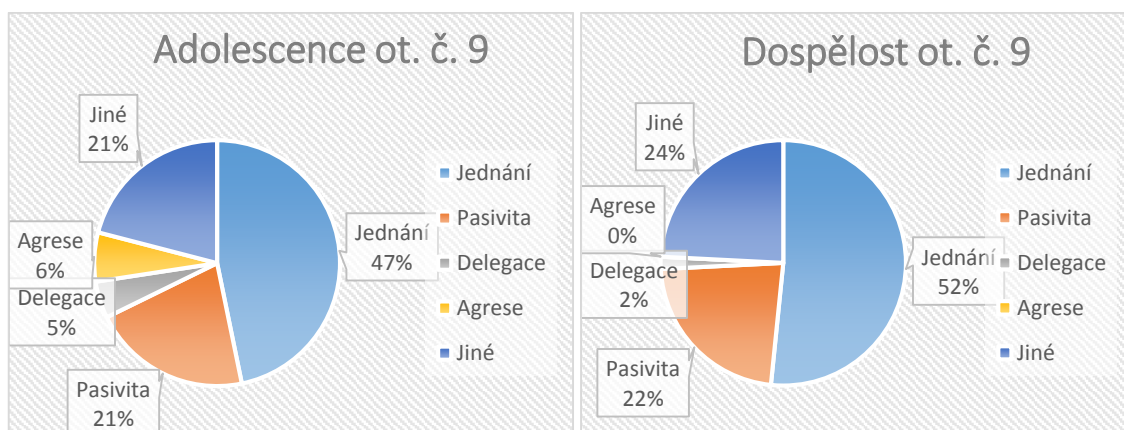

Graf č. 6 – četnosti stáří otázka č. 3

Otázka č. 9 (sex reverzibilní)

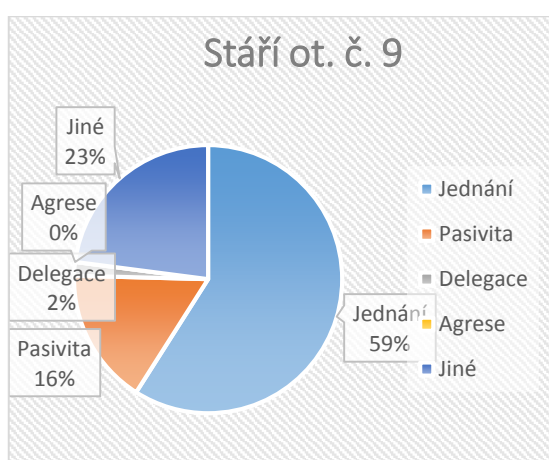
Jste spolu s partnerem/partnerkou večer sami a on/a Vám dává najevo, že má chuť na sex. Jenže Vy jste dnes zrovna unavený/á a chuť nemáte. Jak se zachováte?

Nyní měl na sex chuť partner a tázaný ne. Výrazně narostla varianta jednání a v podstatě zmizela jak agrese, tak delegace. Agrese u adolescentů poklesla. Tedy rozdíl mezi otázkami je markantní. V položce jiné bylo často vyplněno: „protějšku vyhovím“. Nezřídka se také objevilo, že taková situace nenastává a opačně se také několikrát objevilo i: „svede mě partner“.

Graf č. 7 – četnosti adolescence otázka č. 9

Graf č. 8 – četnosti dospělost otázka č. 9

Graf č. 9 – četnosti stáří otázka č. 9

Četnosti z obou otázek jsem zavedl do programu STATISTICA a následně porovnal pomocí testu chí-kvadrát jednotlivé generace a objevil se následující výsledek: $\chi^2(8)=19,70$; $p=0,011$. Na základě hladiny významnosti $p=0,05$ je možno tvrdit, že byl nalezen rozdíl v řešení konfliktů mezi generacemi v oblasti sexualita.

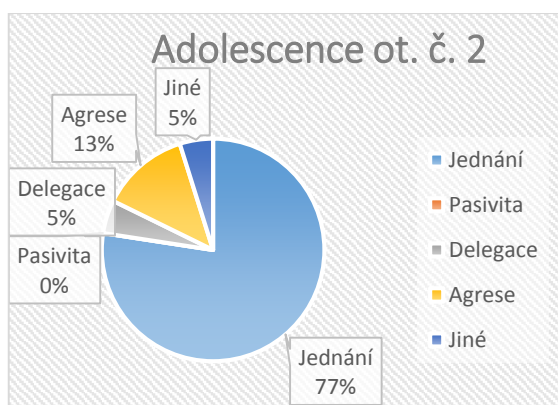
5.3. Rozdíly v řešení konfliktů – oblast výchovy dětí

Oblastí výchovy dětí se týkaly otázky 2 a 8. V otázce č. 2 zakročil nevhodně partner a tázanému člověku se to nezdálo. V 8. otázce zakročil nevhodně tázaný/á a je mu/jí to vyčítáno partnerem. Pro ilustraci uvádím opět jak znění, tak grafy obou otázek.

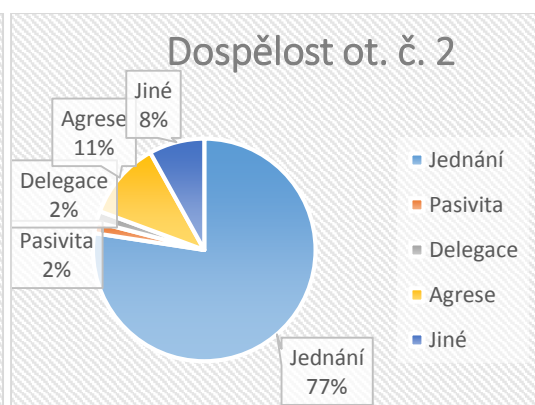
Otázka č. 2 (děti)

Představte si, že máte s partnerem/partnerkou dítě, to však nyní zlobí a Vás a Vašeho/Vaši partnera/partnerku to štve. Váš partner/partnerka se rozhodne zakročit, ale udělá to způsobem, který se Vám moc nelíbí. Jak se zachováte?

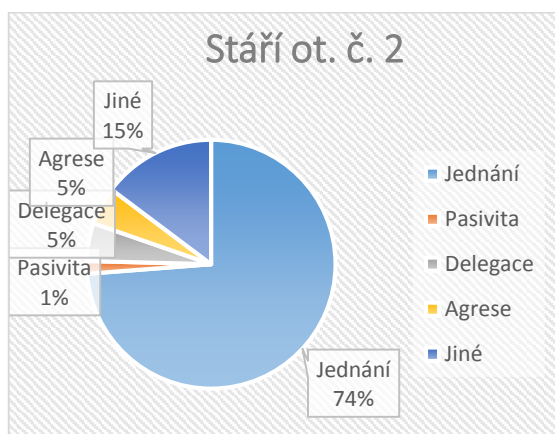
Ve 2. otázce jasně převažuje jednání. U adolescentů a dospělých se objevila i agrese. Ve stadiu stáří četnost agrese poklesla na úkor položky jiné, v níž bylo v drtivé většině doplněno: „rozhovor o výchově, ale ne před dítětem“.

Graf č. 10 – četnosti adolescence otázka č. 2

Graf č. 11 – četnosti dospělost otázka č. 2

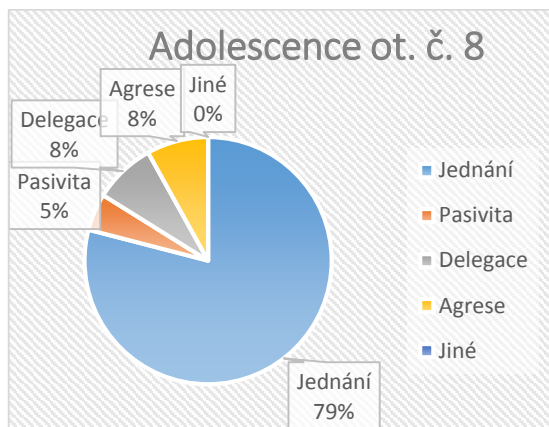

Graf č. 12 – četnosti stáří otázka č. 2

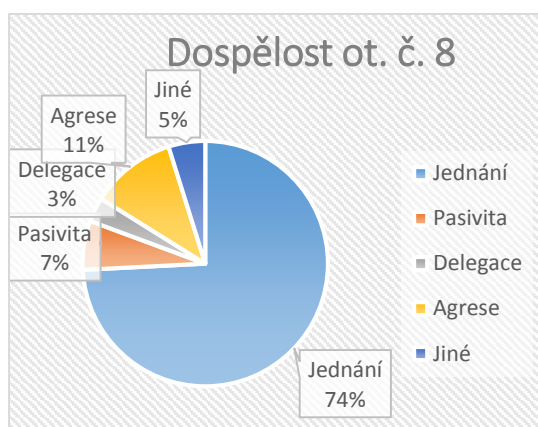
Otázka č. 8 (děti reverzibilní)

Dnešní večer jste se společně s dětmi rozhodli věnovat společným hrám (společenské hry, karty, šachy atd.). Děti se k sobě nechovají hezky, a tak podle svého zakročíte. Partner/ka Vám později naznačí, že on/a si chování k dětem, takto nepředstavuje. Jak zareagujete?

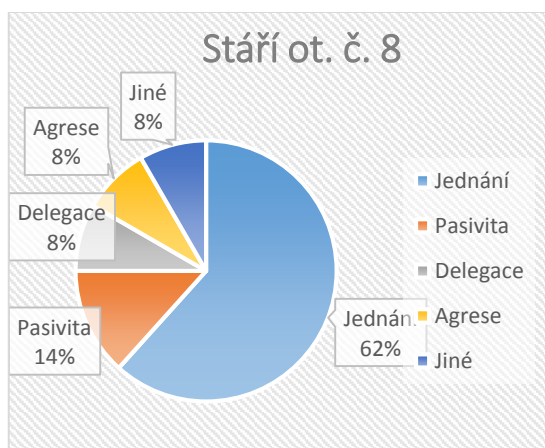
V 8. otázce stále převažuje jednání. Zvýšila se pasivita u všech skupin a agrese u stáří. Celkově se ve větší míře objevily všechny odpovědi, než tomu bylo u první varianty.

Graf č. 13 – četnosti adolescence otázka č. 8

Graf č. 14 – četnosti dospělost otázka č. 8

Graf č. 15 – četnosti stáří otázka č. 8

Opět jsem vložil do testu chí-kvadrát četnosti odpovědí těchto dvou otázek. Výsledek je $\chi^2(8)=16,38$; $p=0,04$. **Kladně odpovědět můžeme na otázku o rozdílu v oblasti výchovy dětí opět pouze na hladině významnosti $p=0,05$.**

5.4. Rozdíly v řešení konfliktů – oblast finance

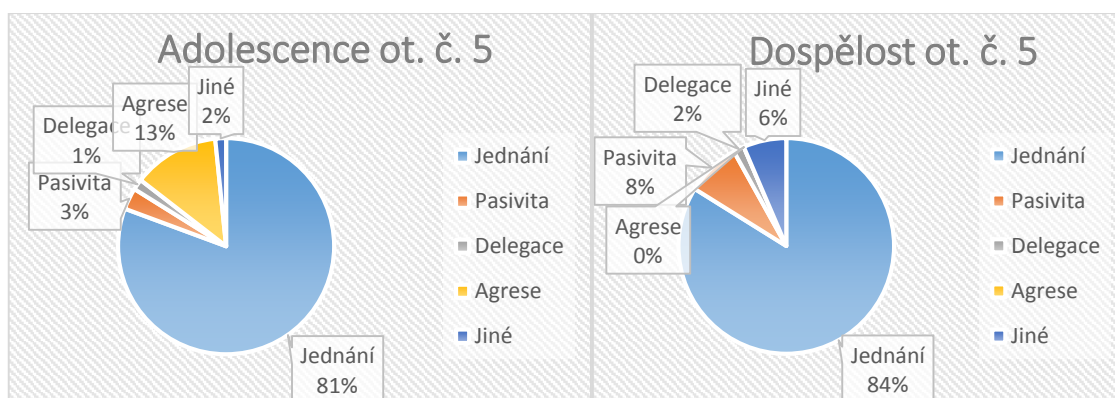
Finance byly v dotazníku zastoupeny položkami 5 a 11.

Otázka č. 5 (finance)

Nacházíte se v situaci, kdy si Váš/e partner/ka chce koupit nějakou poměrně drahou věc

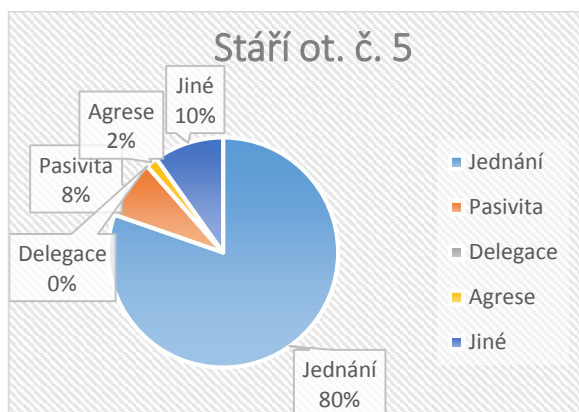
z Vašich společných peněz. Partner/ka si v daný okamžik neuvědomuje, že si to nemůžete zrovna dovolit, ale trvá na tom, že to chce. Co budete dělat?

V této variantě jasně převládá možnost jednání. U adolescentů je doplněna hlavně agresí, kdežto u zbylých dvou skupin se agrese takřka nevyskytuje a jednání je doplněno styly jiné a pasivita. V možnosti jiné lidé dopisovali různé formy jednání, ale někdy také situaci neřešili a dopsali: „nemáme společné finance“ nebo „vydělávám dost, abych tohle nemusel řešit“. Pro ilustraci opět uvádím grafy.

Graf č. 16 – četnosti adolescence otázka č. 5

Graf č. 17 – četnosti dospělost otázka č. 5

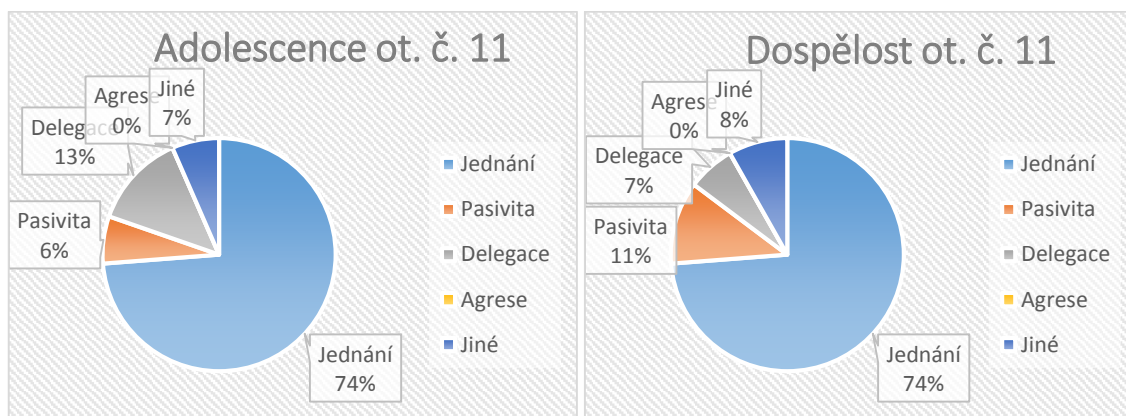

Graf č. 18 – četnosti stáří otázka č. 5

Otázka č. 11 (finance reverzibilní)

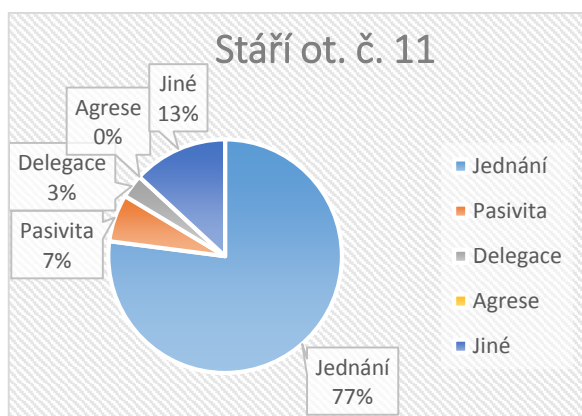
Máte s partnerem/kou společné peníze. Vám se něco velmi zalíbí a potřebujete si nějaké z těchto peněz vybrat. Váš partner/ka je však proti, protože si myslí, že je částka příliš velká.

V 11. otázce opět převládá jednání, avšak agrese u všech skupin zmizela úplně a objevila se také delegace. Stejně jak u předchozí otázky, jsou tyto styly doplněny pasivitou. V rámci položky jiné lidé opět uváděli podobné varianty. Zaujala mě jedna z odpovědí: „to neřeší, vždycky mám něco ulité bokem“.

Graf č. 19 – četnosti adolescence otázka č. 11

Graf č. 20 – četnosti dospělost otázka č. 11

Graf č. 21 – četnosti stáří otázka č. 11

Data z otázek 5 a 11 jsem opět vložil do programu STATISTICA a porovnal četnosti odpovědí. Výsledek $\chi^2(8)=23,65$; $p<0,01$. Na hladině významnosti $p=0,01$ byl nalezen rozdíl v řešení konfliktů mezi generacemi v oblasti finance.

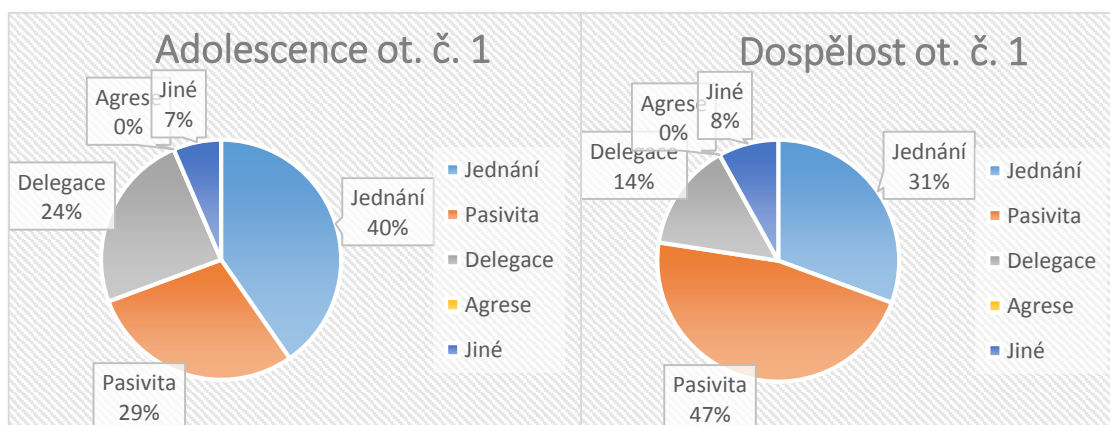
5.5. Rozdíly v řešení konfliktů – oblast trávení volného času

Otázky č. 1 a č. 7 se poptávaly na trávení volného času. Níže opět uvádím grafy a znění otázek.

Otázka č. 1 (volný čas)

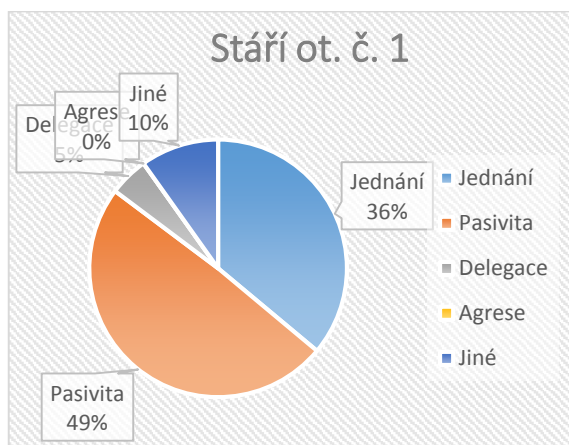
Představte si prosím situaci, kdy se společně s partnerem/partnerkou potřebujete rozhodnout, jak naložit s večerem. Máte možnost jít do společnosti nebo zůstat doma a být sami. Vy byste pro dnešek radši zůstal/a doma s partnerem/partnerkou, avšak on/a si zvolí opačnou variantu – a rád/a by vyrazil/a do společnosti. Jak bude Vaše komunikace v takovéto situaci vypadat?

Grafy první otázky jsou zajímavé. Převažují odpovědi: jednání, pasivita a delegace. Zdá se, že pasivita v průběhu stárnutí narůstá na úkor delegace. V položce jiné lidé doplňovali podobné odpovědi, uvádím příklad: „*partnera nechám doma a půjdu sama*“.

Graf č. 22 – četnosti adolescence otázka č. 1

Graf č. 23 – četnosti dospělost otázka č. 1

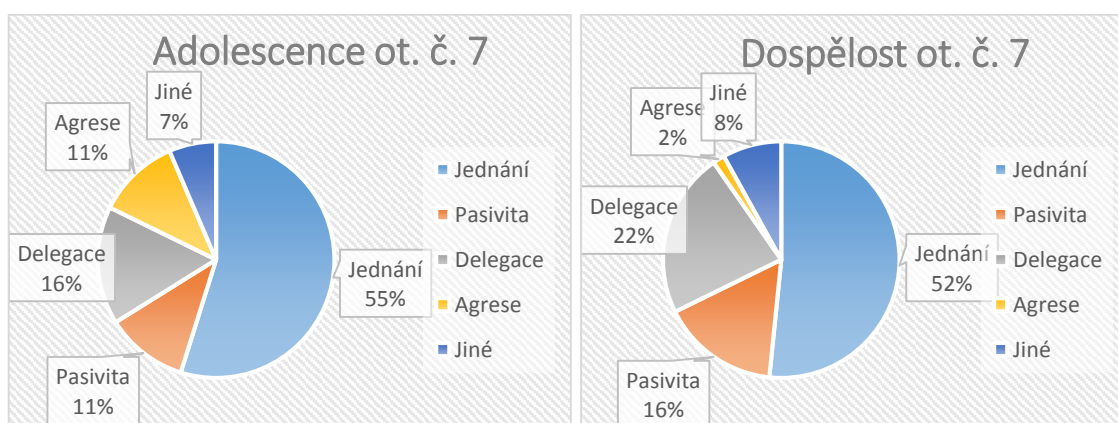

Graf č. 24 – četnosti stáří otázka č. 1

Otázka č. 7 (volný čas reverzibilní)

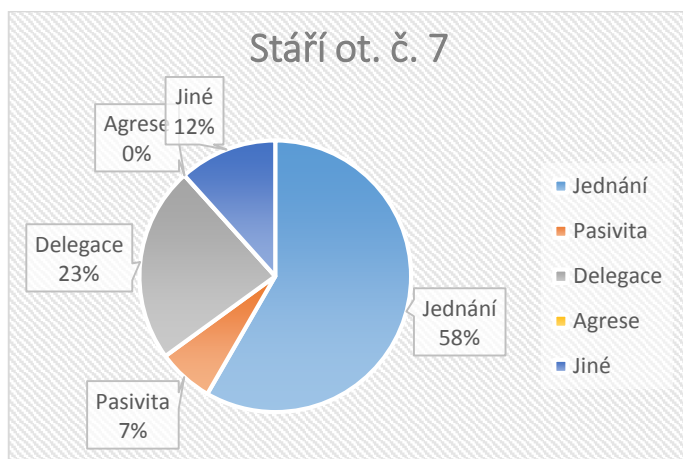
Představte si, že jste dohodnutý/á s přáteli, že si vyrazíte někam ven, avšak Váš partner/ka by chtěl/a a naléhá na Vás, abyste zůstal s ním/ní. Vy přesto chcete pro dnešek dát přednost přátelům.

V otázce č. 7 převažovala nejvíce odpověď jednání. Hojně byla volena i varianta delegace a za zmínku myslím stojí, poměrně dost zvýšený výskyt agrese u adolescentů oproti jiným skupinám. Jako jiné bylo dopisováno často něco typu: „*přizpůsobím se*“ nebo „*pokud naléhá, zůstanu doma*“.

Graf č. 25 – četnosti adolescence otázka č. 7

Graf č. 26 – četnosti dospělost otázka č. 7

Graf č. 27 – četnosti stáří otázka č. 7

Posléze jsem pomocí testu chí-kvadrát opět porovnal jednotlivé četnosti z otázek 1 a 7. Výsledek je: $\chi^2(8)=17,20$; $p=0,03$. Tento výsledek je signifikantní na hladině významnosti $p=0,05$.

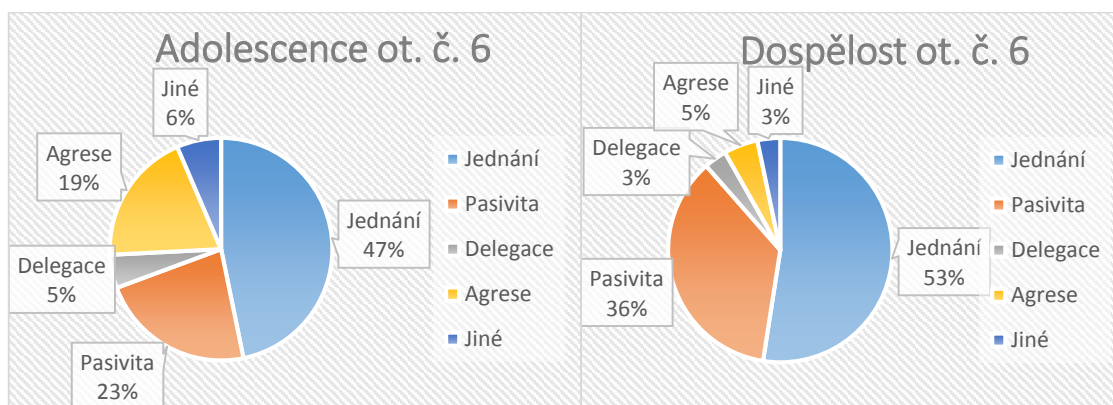
5.6. Rozdíly v řešení konfliktů – oblast domácnost

Nyní se zaměřím na otázky 6 a 12, které měly jako ústřední téma práci v domácnosti.

Otázka č. 6 (domácnost)

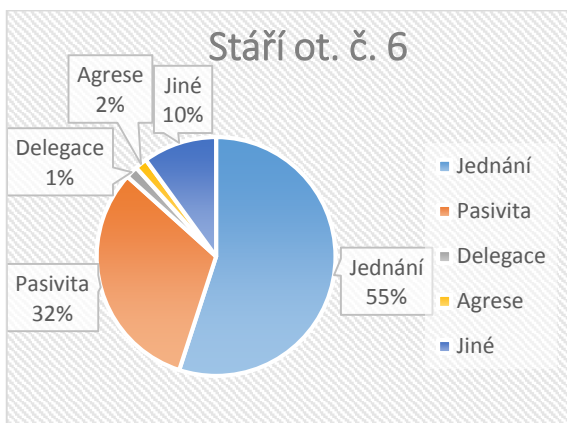
Máte plno práce a uvědomíte si, že nemáte šanci udělat doma úklid. V tom se pokusíte partnera/partnerku, který/á má zrovna čas, zeptat, zda by nebyl/a tolik ochotný/á a neuklidil/a dnes místo Vás. Partner/ka Vám však pomoc odmítne, jak se budete pravděpodobně cítit?

Velmi častá odpověď u otázky 6 bylo jednání a pasivita s tím, že u adolescentů byla hojná i agrese. Nicméně u starších potom zmizela a byla nahrazena nárůstem pasivity. Tento fenomén se objevil i u předchozí otázky. V rámci položky jiné se objevovaly odpovědi: „udržuji si v bytě čisto“ nebo dokonce vícekrát zpravidla ženy dopsaly „budu vyhrožovat sexem“ popřípadě „budu vyhrožovat, že nebude sex“.

Graf č. 28 – četnosti adolescence otázka č. 6

Graf č. 29 – četnosti dospělost otázka č. 6

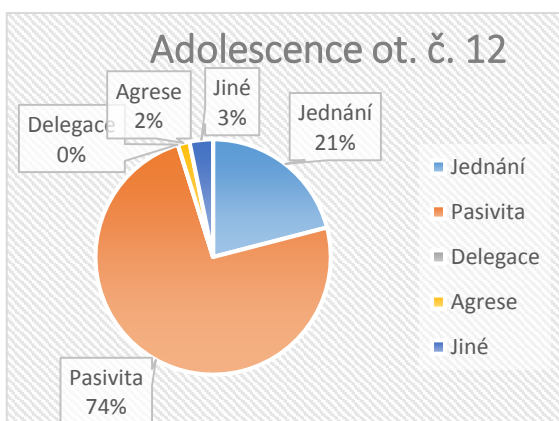

Graf č. 30 – četnosti stáří otázka č. 6

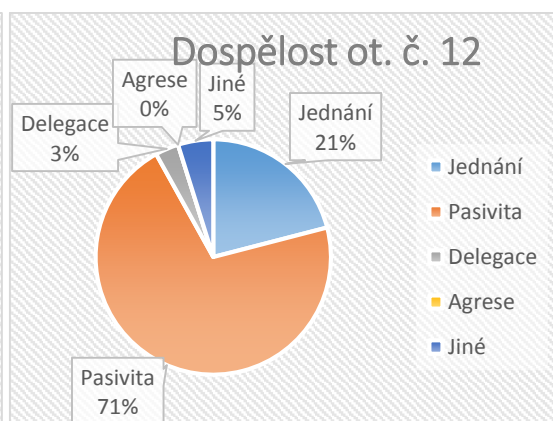
Otázka č. 12 (domácnost reverzibilní)

Váš partner/partnerka dnes měl/a hodně práce a zanechala po sobě doma nepořádek. Poprosí Vás, zda byste jí nepomohl/a s úklidem. Vám se vůbec nechce uklízet, jak zajednáte?

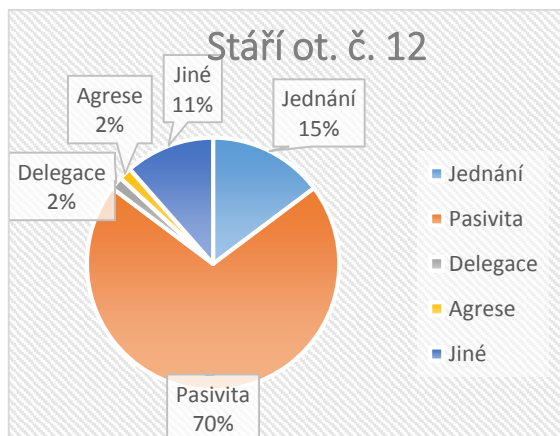
V otázce 12 drtivě převládla pasivita nad všemi ostatními možnostmi. Skupina stáří častěji dopisovala do položky jiné: „uklidím i bez přemáhání, o tom snad partnerský vztah je“; „nikoho k ničemu nenutím“.

Graf č. 31 – četnosti adolescence otázka č. 12

Graf č. 32 – četnosti dospělost otázka č. 12

Graf č. 33 – četnosti stáří otázka č. 12

Po porovnání generací v rámci těchto dvou otázek jsem se pomocí testu chí-kvadrát dostal k výsledku: $\chi^2(8)=18,13$; $p=0,02$. **Toto opět znamená, že lze tvrdit, že byl nalezen rozdíl v řešení konfliktů v rámci oblasti domácnost na hladině významnosti $p=0,05$.**

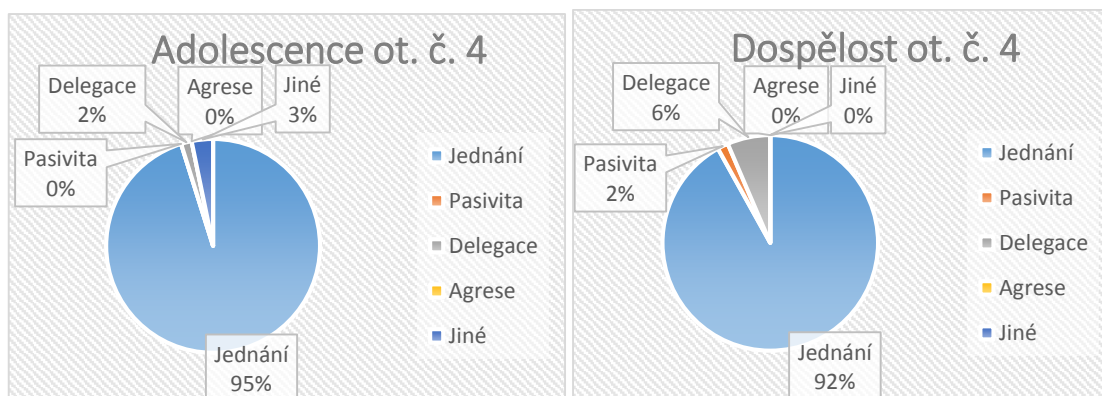
5.7. Rozdíly v řešení konfliktů – oblast porušení domluvy

Porušením domluvy se zabývaly otázky číslo 4 a 10.

Otázka č. 4 (porušení domluvy)

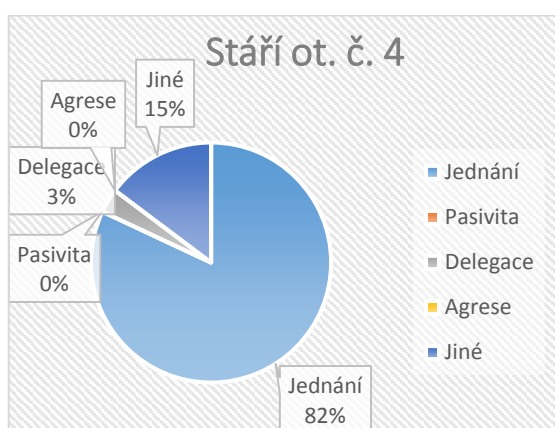
Představte si moment, kdy se vracíte domů. S partnerem/kou jste byli dohodnuti na určitou dobu, ale Vy jste toho měl/a moc, takže máte zpoždění a nestihl/a jste partnera/ku kontaktovat. Ten/ta už na Vás čeká ve dveřích. Je na něm/ní vidět, že je naštvaný/á. Jak se zachováte?

V otázce č. 4 naprosto převládla odpověď jednání. Vyšší výskyt položky jiné se objevil u skupiny stáří. Doplnováno bylo: „*mám partnera se svatozáří, moji nedochvilnost mi tolerují již 42 let*“ nebo také „*dám mu pusy a zeptám se, co bude dnes k večeři*“.

Graf č. 34 – četnosti adolescence otázka č. 4

Graf č. 35 – četnosti dospělost otázka č. 4

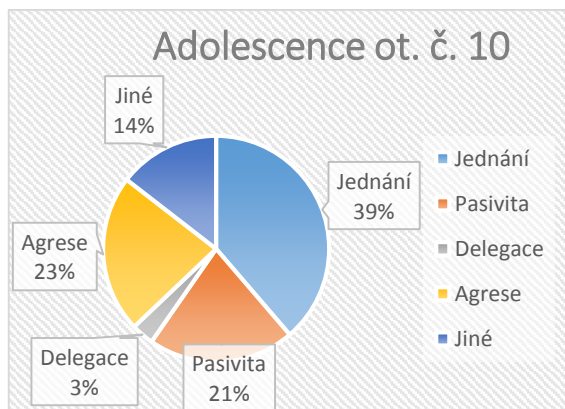

Graf č. 36 – četnosti stáří otázka č. 4

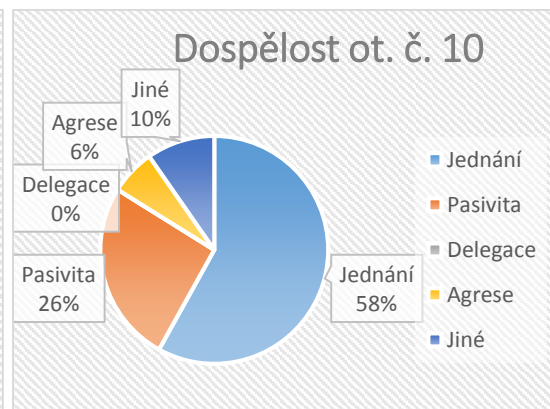
Otázka č. 10 (porušení domluvy reverzibilní)

Nyní se prosím vžijte do situace, že čekáte doma na partnera/ku a jste domluveni, že se vrátí v určitou hodinu. Aniž by však dal/a vědět, partner/ka se vrací s velkým zpožděním, což Vás naštve. Jak zareagujete?

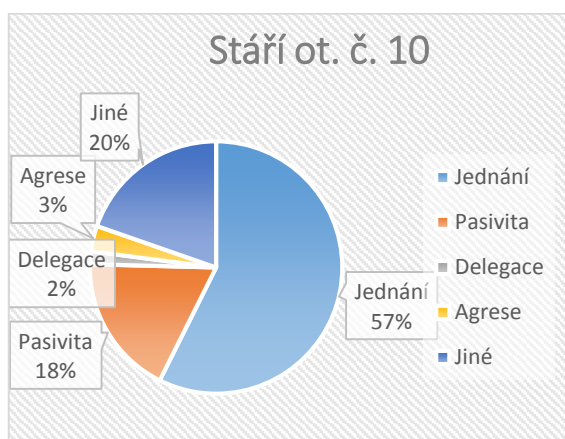
V otázce 10, tedy pokud porušil dohodu partner tázaného/tázané, je všechno úplně jinak. V podstatě se objevily všechny varianty, u adolescence je opět vyšší agrese. Do položky jiné participanti doplňovali: „*mě by toto nenaštvalo, jen by mě zajímalo, kde partner byl*“ nebo „*nekomunikuji s partnerem a čekám, až přileze s vhodnou omluvou*“.

Graf č. 37 – četnosti adolescence otázka č. 10

Graf č. 38 – četnosti dospělost otázka č. 10

Graf č. 39 – četnosti stáří otázka č. 10

Pomocí STATISTICY jsem ověřil jednotlivé četnosti z otázek 10 a 4. Výsledek je následující: $\chi^2(8)=23,82$; $p<0,01$. Tento výsledek je signifikantní na hladině významnosti $p=0,01$. A opět lze kladně odpovědět otázku o rozdílu v řešení konfliktů ve vztazích, v rámci oblasti porušení domluvy.

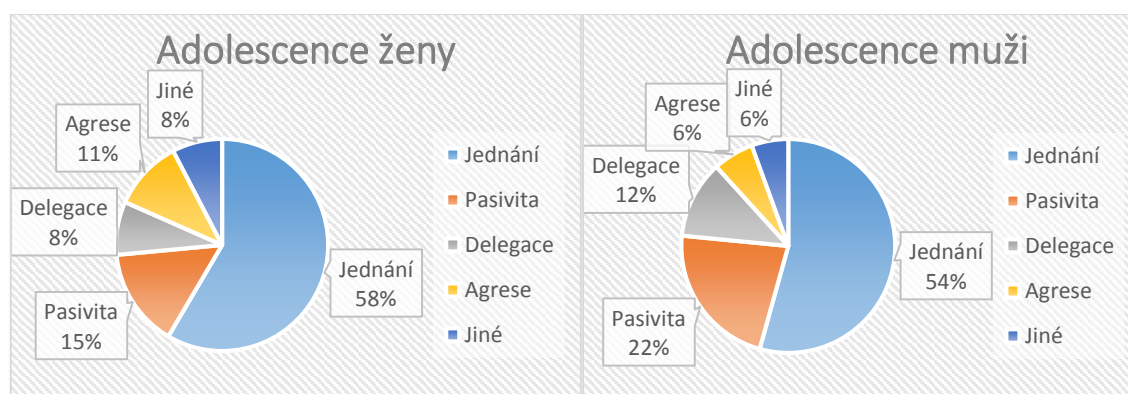
5.8. Další výsledky

Poté, co jsem sesbíral data, jsem si uvědomil, že by byla škoda je naplno nevyužít i mimo stanovené otázky. Tedy rozhodl jsem se, že do práce zahrnu i další výsledky a porovnání, které jsem provedl, až po sesbírání dat, tedy nebyly v původním plánu výzkumu. Zaměřím se na rozdíly v řešení konfliktů mezi muži a ženami, pokusím se tyto dvě skupiny porovnat v rámci všech 3 věkových skupin a nakonec i celkem. Budu tedy

hledat rozdíly mezi muži a ženami v řešení konfliktů v partnerských vztazích. Tyto rozdíly budu hledat v rámci skupin adolescence, dospělost, stáří a celkem, kde budou zahrnuty všechny tematické oblasti.

Adolescence

Z grafů, které uvádím níže, jasně naznačují, že u adolescentních žen se objevila vyšší četnost agrese, muži měli naopak vyšší míru pasivity.

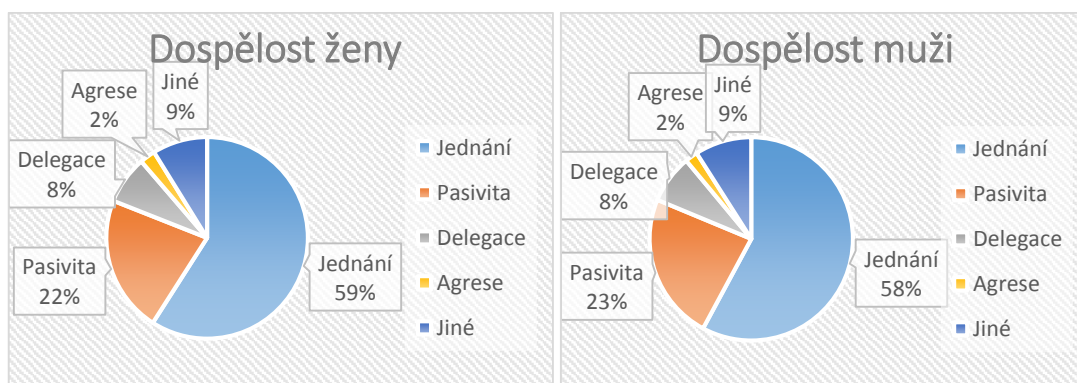
Graf č. 40 – četnosti adolescence ženy

Graf č. 41 – četnosti adolescence muži

Zavedl jsem také tyto četnosti do testu chí-kvadrát, abych je mohl statisticky porovnat a ověřit jejich relevanci. Program STATISTICA vypočítal následující výsledek: $\chi^2(4)=13,74$; $p<0,01$. Tedy na hladině významnosti $p=0,01$ lze přijmout konstatování o rozdílu mezi adolescentními ženami a muži v řešení konfliktů v partnerských vztazích.

Dospělost

V rámci skupiny dospělost se opticky žádné značné rozdíly neobjevily. Oproti adolescentům poměrně vymizela agrese. Na druhou stranu výrazně vzrostla pasivita.

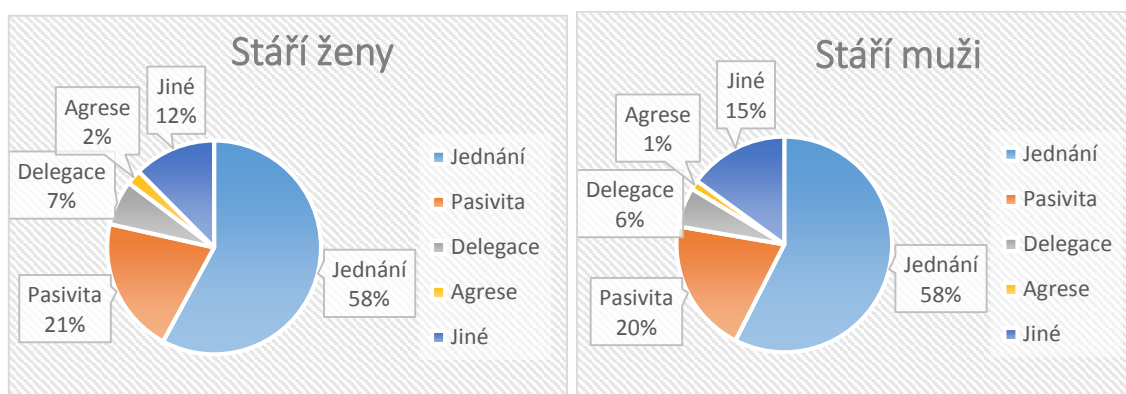
Graf č. 42 – četnosti dospělost ženy

Graf č. 43 – četnosti dospělost muži

V testu čtverců vyšly tyto výsledky: $\chi^2(4)=3,22$; $p=0,52$. Tento výsledek je zajímavý a vysoce nesignifikantní. **Rozdíl mezi dospělými muži a ženami v řešení konfliktů na základě tohoto výzkumu nalezen nebyl.**

Stáří

Ve skupině stáří se opticky opět neobjevují významné rozdíly. Oproti ostatním skupinám, zde lidé mnohem častěji volili možnost dopsat vlastní možnost řešení konfliktu. Jednotlivé příklady odpovědí jsem už uváděl výše.

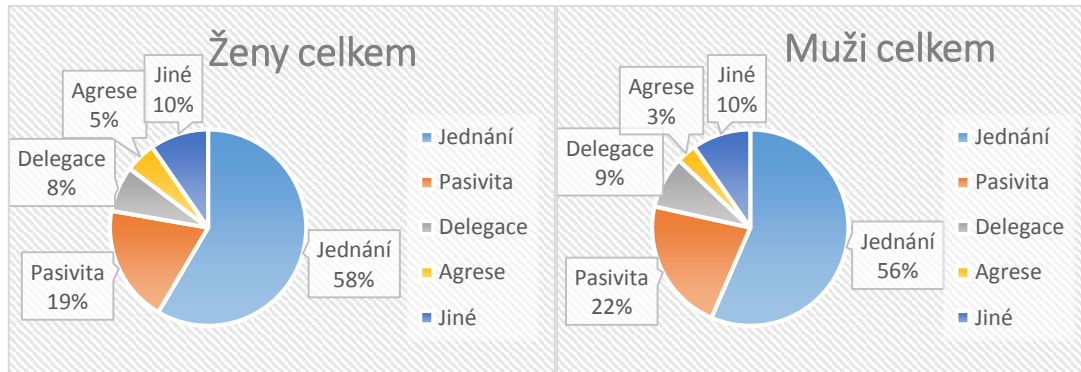
Graf č. 44 – četnosti stáří ženy

Graf č. 45 – četnosti stáří muži

Opět uvádím výsledek z testu chí-kvadrát: $\chi^2(4)=1,74$; $p=0,78$. Výsledek je, jako u dospělých, vysoce nesignifikantní. Opět lze konstatovat, že **na základě tohoto výzkumu není rozdíl mezi muži a ženami v řešení konfliktů v rámci skupiny stáří.**

Celkový rozdíl mezi muži a ženami

V této kapitole porovnám celkově všechny muže a všechny ženy. Na grafech je patrné, že ženy jsou lehce agresivnější podle odpovědí a muži zase více tíhnou k pasivitě. Ostatní možnosti jsou skoro stejné.

Graf č. 46 – četnosti ženy celkem

Graf č. 47 – četnosti muži celkem

Testem chí-kvadrát jsem ověřil četnosti s následujícím výstupem: $\chi^2(4)=6,22$; $p=0,18$. Pro hladinu významnosti 0,05 je výsledek nesignifikantní. **Nebyl nalezen signifikantní rozdíl mezi muži a ženami v řešení konfliktů v partnerských vztazích.**

Rozdíl mezi muži a ženami byl nalezen pouze u skupiny adolescentů, nad příčinami se budu zamýšlet v diskuzi. Ohledně ostatních skupin vyšel výsledek silně nesignifikantní a rozdíly se neprojevíly.

6. Souhrn odpovědí

Pro přehlednost v této kapitole uvedu jednotlivé odpovědi na výzkumné otázky.

Otázka č. 1: Jsou mezi jednotlivými generacemi rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích? Na hladině významnosti $p=0,001$ je odpověď: **ano je rozdíl** v řešení konfliktů v partnerských vztazích mezi jednotlivými generacemi.

Otázka č. 2: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti sexualita? Ano byl nalezen rozdíl na hladině významnosti $p=0,05$.

Otázka č. 3: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti výchova dětí? Ano byl nalezen rozdíl na hladině významnosti $p=0,05$.

Otázka č. 4: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti finance? Ano byl nalezen rozdíl na hladině významnosti $p=0,01$.

Otázka č. 5: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti trávení volného času? Ano byl nalezen rozdíl na hladině významnosti $p=0,05$.

Otázka č. 6: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti domácnost? Ano byl nalezen rozdíl na hladině významnosti $p=0,05$.

Otázka č. 7: Je rozdíl mezi generacemi v rámci řešení konfliktů v oblasti porušení domluvy? Ano byl nalezen rozdíl na hladině významnosti $p=0,01$.

Výzkum jsem doplnil ještě o otázku, zda existuje rozdíl v řešení konfliktů mezi muži a ženami. Tento rozdíl jsem ověřoval celkově i v rámci jednotlivých generací. Uvedu už jenom odpovědi:

- a) **rozdíl mezi muži a ženami celkem nalezen nebyl**
- b) **rozdíl mezi muži a ženami v rámci skupiny adolescence byl nalezen** na hladině významnosti $p=0,01$
- c) **rozdíl mezi muži a ženami v rámci skupin dospělost a stáří nalezen nebyl**

7. Diskuze

V této kapitole se zaměřím na několik věcí. Vráťím se ke všem výsledkům a pokusím se navrhnout svoje výklady a interpretace. Dále bych se rád vyjádřil k podobnostem s bakalářskou prací, která této práci předcházela. Zmíním veškerá úskalí a chyby, které mohly zkreslit získaná data a nakonec se pozastavím nad možnými dopady tohoto výzkumu a hlavně, jakým směrem by se mohly ubírat výzkumy budoucí.

Úvodem bych se rád zmínil o reprezentativnosti tohoto výzkumu. Jelikož celkový počet použitých dotazníků činí 185 je patrné, že uvedené výsledky nejsou zcela reprezentativní a v žádném případě je nelze zobecňovat na celou populaci. Na druhou stranu si myslím, že je vzorek lidí dostatečně velký, aby zachytil nějaké trendy, které se v populaci mohou vyskytovat a podnítil tak zájem o hlubší zkoumání této problematiky.

Cílem bakalářské práce (2014), tedy práce předcházející této, bylo zmapovat používané druhy řešení konfliktů mezi adolescenty. Dotazník vyplnilo 85 lidí a výsledkem bylo 56% jednání, 16% pasivita, 12% delegace, 8% agrese a 8% položka jiné. Pokud se přesunu k výsledkům této aktuální práce, vyplnilo dotazník 62 adolescentů. Výsledek byl 56% jednání, 18% pasivita, 10% delegace, 9% agrese a 7% položka jiné. Oba výsledky jsou velmi podobné, bohužel se nejedná o stejně velké skupiny a také byl výzkum dělán v jiné době, ale myslím si, že podobnost je zřejmá a dalo by se z toho vyvozovat, že dotazníky celkem spolehlivě zachycují způsoby řešení konfliktů. I přes tyto znatelné rozdíly obou skupin jsem ověřil rozdílnost pomocí testu chí-kvadrát a výsledná hodnota $p > 0,05$ a mezi skupinami tak není signifikantní rozdíl. U porovnávání s přechozí prací ještě zůstanu. Pokud se podívám na výsledky v jednotlivých otázkách, které měly podobná témata, opět je rozdělení četností velmi podobné (Novák, 2014). V prvním i v druhém případě byla položka jiné vyplňována nejméně ze všech variant. Myslím si, že toto podporuje rozdělení různých typů řešení konfliktů Plamínka (1994).

Nyní k výsledkům výzkumu této diplomové práce. Nalezen byl signifikantní rozdíl mezi skupinami, co se týče celkových četností všech odpovědí. Detailněji je jasné patrné, že u adolescentů je zvýšená agresivita. Toto je v souladu s výzkumem Malezijské a kol. (2015), kteří tvrdí, že agrese mezi dětmi a adolescenty je hrozba a tento fenomén stále narůstá. Naopak s věkem agresivita ubývala a narostla pasivita. Z tohoto pohledu by bylo velmi zajímavé podniknout longitudinální výzkum na stejné skupině, tato průřezová data naznačují jistý trend vývoje. Myslím si, že zvýšená agrese u adolescentů je spojená

s jejich impulzivitou, která je charakteristická pro období dospívání (Vágnerová, 2008). Starší lidé tedy na úkor agrese častěji volí pasivitu, která by mohla naznačovat distancování se od problémů, možná také neustále opakující se konflikty už nemají takový emocionální náboj jako dříve. U adolescentů byla mírně vyšší i delegace. K tomu mě napadá, že by to mohl být určitý pozůstatek podpory ze strany rodičů či přátel, kdy se lidé více spoléhají na podporu okolí. Pokud tedy budeme předpokládat, že období dospělosti a stárnutí je charakterizováno větší samostatností a zodpovědností. Starší lidé poněkud častěji doplňovali svoje vlastní odpovědi v poloze jiné. Pokud pominu to, že se často jednalo o jiný výklad podobného stylu, který byl v nabídce, zdá se, že starší lidé během života a zrání přišli na mnoho dalších individuálních přístupů, které se trochu liší od nabízených.

V oblasti sexu jsem si všiml zajímavého problému. Pokud měl tázaný člověk chuť na sex a jeho partner nikoliv, více než 50% odpovědí u všech skupin bylo delegace a pasivita. V rámci delegace tázaný nechal iniciativu na partnerovi. Tedy více, než polovina lidí se nesnažila tuto situaci nějak aktivně řešit. Toto je mírně alarmující vzhledem k zjištěním Hesse a Coffeltové (2012). Ti uvádějí ve svém výstupu, že partneři, kteří používají více termínů pro sex a více o sexu komunikují, mají celkově vyšší skóre do kvality vztahu. Vráťím se zpět k tomuto výzkumu. Pokud však měl na sex náladu partner a tázaný člověk ne, výrazně narůstá jednání a více než polovina lidí ve všech skupinách aktivně řešila tuto situaci. K tomu mě napadá, že v prvním případě se jedná o intimní téma, říci si o vlastní sexuální potřeby. Podle mého názoru by se mohlo jednat o ostych a tabuizované téma, které většina lidí raději řeší pasivně. Pokud však má sexuální potřeby partner a tázaní lidé mu je nemohli nebo nechtěli dopřát, většina se snaží aktivně řešit. Což na mě naopak působí, jako empatie, kdy člověk vycítí, že bychom tomu druhému měli vysvětlit, proč se mu dnes vyhýbáme. Obecně se mi zdá, že výrazný rozpor v obou otázkách je způsobený intimitou tohoto tématu. Na druhou stranu díky tomu, mohou být výsledky trochu zkreslené.

Otázky na oblast dětí byly kladeny tak, že jednou nevhodně zakročil tázaný člověk a po druhé partner tázaného. V obou dvou otázkách se objevilo okolo 75% jednání ve všech skupinách. Toto by svědčilo o vzájemné souhře. Tázaní lidé měli tendence reagovat podobně, ať už se provinil kdokoliv. Na druhou stranu je dobré zmínit, že se v této oblasti více objevila agrese. Napadá mě k tomu snad jenom, že je možné, že si lidé uvědomují

výrazný dopad nevhodné výchovy na dítě a tudíž k tomuto problému přistupují nadměrně aktivně.

Další oblast se týkala hospodaření s penězi. V jednom případě si chtěl něco příliš drahého pořídit partner tázaného člověka a po druhé sám tázaný. Velmi převládla odpověď jednání, což nasvědčuje podle mého názoru tomu, že finance jsou poměrně bezpečné a dobře komunikovatelné téma. U adolescentů se v prvním případě objevila agrese, což může být způsobeno možná tím, že v otázce finančního hospodaření nejsou tolik zkušení, případně nejsou ani dostatečně zabezpečeni. Druhou nejčastější odpovědí byla pasivita a jiné. Domnívám se, že pasivně problém s financemi mohli řešit lidé, kteří mají peněz dostatek a takové spory neřeší, do položky jiné bylo několikrát dopsáno něco ve smyslu: "vydělávám tolik, abych toto nemusel řešit".

V otázkách volného času byly odpovědi více různorodé. Pokud tázaný chtěl zůstat doma a jeho partner chtěl jít do společnosti, převládlo jednání a pasivita. U adolescentů se objevila mnohem více varianta delegace, která představovala zavolat přátelům, jak to vypadá na akci. Tato varianta však s věkem výrazně poklesla. Myslím si, že to zachycuje trend moderní doby, využívání mobilních telefonů atd. V druhém případě naléhá partner tázaného člověka, aby zůstali doma. V této variantě se u adolescentů objevila výrazněji opět agrese. Podle mého soudu mají adolescenti tendence reagovat agresivně, pokud někdo naléhá na něco, co se jim nechce plnit. Vyšší výskyt agrese u adolescentů je patrný napříč téměř všemi otázkami. Vzhledem k charakteru delegace by se dalo předpokládat, že lidé se často rozhodují jít do společnosti i přesto, že se jim nechce a to z důvodu, že jsou s přáteli domluveni.

Oblast péče o domácnost se v prvním případě týkala prosby partnera o pomoc, ale ten odmítl. U adolescentů opět zvýšená agrese oproti ostatním skupinám, kde převládá pasivita a jednání. Napadá mě, že asertivnější jedinci začnou vyjednávat a ti druzí to prostě přejdou a uklidí si sami. Důležité bude asi to, jak citlivě bude tázaný odmítnutí partnera prožívat. V druhé variantě tázaný je žádám o pomoc a nechce se mu. Zde bych čekal agresi u adolescentů a opak byl pravdou. Kolem 75% všech odpovědí byla pasivita. Tedy odpověď, že i přes nechuť se odhodláme pomoci a nijak to neřešit. Toto vnímám velmi pozitivně. Zdá se, že pokud partner požádá o pomoc, většina lidí je ochotna mu naslouchat. Problémem by to mohlo být u závažnějších témat, kde by dávka asertivity byla na místě.

Poslední oblast byla porušení domluvy. Zde jsem předpokládal, že by se mohla výrazně projevit komunikace pod vlivem afektu. V první variantě, kdy porušil dohodu tázaný člověk, jasně převládlo jednání a tendence se omluvit, což vidím jako konstruktivní řešení. Ve druhé variantě se proviní partner tázaného člověka a odpovědi jsou velmi různorodé. Vůbec nejvyšší výskyt agrese ze všech otázek, dále krom delegace jsou zastoupeny všechny odpovědi. Agrese je opět výrazně vyšší u adolescentů. Což vzhledem k výskytu v celém dotazníku hodnotím jako nižší schopnost ovládat vlastní impulzivitu. Lidé se tady měli vžít do situace, kde by se dalo očekávat naštvání a výčitky, nicméně opět převládlo hlavně jednání.

Zmiňoval jsem, že Coker a kol. (2000) našli ve svém výzkumu 14,8% výskyt násilí. V české populaci Bílý kruh bezpečí (2001) uvádí, že 16% žen se setkala s násilím. V mém výzkumu byl celkový výskyt agrese 9%. Bylo by dobré, kdyby toto znamenalo, že od roku 2001 násilí pokleslo, nicméně se domnívám, že to podporuje spíše fakt, že někteří lidé násilí či agresi nepřiznají. Hodnota tak může být zkreslená. Agrese může být často spojována s požitím alkoholu, vzhledem k tomu je 9% v rámci dotazníku poměrně vysoké číslo.

Zajímavý je výsledek mezi muži a ženami. Janošová (2008) uvádí, že je v dnešní době menší rozdíl mezi ženami a muži v jejich projevech. Naopak u starších lidí, jsou tyto projevy větší. Výsledek výzkumu však ukázal, že v řešení konfliktů jsou rozdíly pouze mezi adolescenti, mezi muži a ženami v dospělém i starším věku signifikantní rozdíly nalezeny nebyly. Musím však zmínit, že tento výzkum porovnával pouze řešení konfliktů, ne komplexní projevy člověka. Ome (2013) zjistil, že není rozdíl mezi muži a ženami v tendencích volit akceptaci, či ohrožení jako styl řešení konfliktu. Ve výzkumu je akceptace vysvětlena podobně jako pasivita. Ohrožení v tomto výzkumu nemá adekvátní alternativu, ale nejvíce se podobá agresi. Nicméně celkový rozdíl mezi muži a ženami nalezen nebyl, což by byl obdobný výsledek, jako v tomto výzkumu. Bermúdez a Stinson (2011) došli také k tomuto závěru a ve svém výzkumu uvádí, že nebyl nalezen signifikantní rozdíl pro styly řešení konfliktů mezi partnery. Snažil jsem se nalézt podobné výzkumy, které by porovnávaly jednotlivé generace, avšak žádný porovnatelný jsem neobjevil.

Jedním z jevů, který bych rád zmínil, byla zastoupení pohlaví. Během sbírání dat byla mnohem větší návratnost dotazníků u žen. Vzhledem k vyrovnání pohlaví jsem v závěrečné fázi sběru vybíral dotazníky pouze od mužů, přesto se mi nepovedlo sesbírat

stejný počet jako u žen. Zdá se, že ženy jsou možná více ochotné odpovídat nebo zkrátka věnovat svůj čas této problematice. Možná jsou ženy více zainteresované pro řešení svých vztahů. U starší generace toto lze vysvětlit vyšší střední délkou života žen. Žen ve starším věku je zkrátka více než mužů. Toto potvrzují hodnoty střední délky života z českého statistického úřadu (2014). Pro člověka narozeného roku 2014 je pravděpodobná délka života pro muže 75,78 let a pro ženu 81,69. Tyto hodnoty sice rostou, ale rozdíl mezi muži i ženami zůstává v podstatě totožný. Na druhou stranu se také může jednat o náhodu a jiné vlivy.

U bakalářské práce (2014) jsem se setkal s problémem, že si někteří lidé stěžovali na délku dotazníku. Z tohoto důvodu jsem dotazník zkrátil jak na počet otázek, tak na popis modelových situací. Vyplňování tak mohlo být mnohem svižnější. V této variantě jsem se s žádnými stížnostmi na délku dotazníku nesešel, nicméně, i tak vyplnění vyžadovalo 20 a více minut, pokud to daný člověk měl dělat pečlivě. Nemyslím, že to nutně musí být problém, ale věřím, že v dnešní době i toto může být pro někoho příliš dlouho.

Dalším zkreslením, které by se dalo předpokládat, je tendence lidí hledat správné odpovědi. Modelové situace navrhly nějakou situaci a jednotlivé typy řešení mohou někdy působit jako správnější. Je možné, že někteří respondenti raději volí správnější variantu, než tu, kterou by zvolili doopravdy. Toto platí převážně u agrese, kterou si třeba někdo nechce přiznat. Toto je samozřejmě řešeno naprostou anonymitou, takže by zdánlivě nebyl důvod záměrně zkreslovat výsledky, nicméně problém může být, že to někdo například nepřizná sám sobě.

Důležitým předpokladem pro zařazení člověka do výzkumu byla délka trvání vztahu. Nakonec jsem stejně jako u bakalářské práce (2014) zvolil hranici půl roku. Tuto hranici jsem chtěl zavést hlavně proto, aby bylo jasné, že člověk, který vyplňuje dotazník má nebo měl partnerský vztah, který není jen nějakým krátkým okouzlením. Z tohoto pohledu by hranice mohla být klidně delší, ale potom bych měl strach, zda bych byl schopný získat dost mladých lidí. Myslím si, že půl roku je poměrně dlouhá doba, aby si člověk dovedl představit, jak ve vztahu řeší problémy.

Velmi zásadní pro mě byla volba vrchní věkové hranice pro adolescenci. Jak jsem psal v teoretické části, Vágnerová (2008) uvádí 20-22 let, nicméně dodává, že dospělosti člověk dosahuje ve chvíli, kdy dosáhne ekonomické nezávislosti, tedy adolescence u

studentů trvá někdy déle. Zde se dostáváme k problému, zda řešení konfliktů v partnerských vztazích je ovlivněno spíše věkem, nebo sociálním vývojem. Pravděpodobné je, že vliv má obojí, ale pro výzkum jsem zvolil druhou variantu a do dotazníku přidal položku povolání a pokud byl člověk student, byl bez ohledu na věk veden jako adolescent. Takových respondentů se nakonec neobjevilo mnoho, takže jsem tento problém nemusel nějak rozsáhle řešit, ale byl jsem připraven v případě nenalezení rozdílů oddělit adolescenti od dospělých čistě jenom věkem.

Na závěr diskuze bych se zmínil o přínosu a dalším směřování. Věřím, že tento výzkum, i přes svá rizika, přináší velmi zajímavé srovnání dané problematiky napříč generacemi. Zároveň byl vytvořen speciální dotazník pro daný výzkum. Z tohoto pohledu se jedná o originální přístup, který přinesl nový pohled na konflikty ve vztazích. Během analýzy výsledků mě napadlo, že velmi zajímavý a přínosný by mohl být kvalitativní výzkum na stejné téma. Kvalitativní analýza by přinesla mnohem detailnější a hlubší poznání, které se tímto způsobem zachytit nedají. Na druhou stranu je jasné, že partnerské vztahy jsou poměrně běžné téma a lze nalézt nepřeberné množství literatury. Další obměnou tohoto šetření by mohl být longitudinální výzkum. Tento průřezový přístup pravděpodobně zachytil dané trendy, které jsou s problematikou spojeny, nicméně je také možné a dokonce bych řekl pravděpodobné, že významný vliv mají i sociokulturní podmínky a doba, kdy daný člověk vyrůstal. Tento problém by longitudinální přístup se stejným vzorkem lidí vyřešil.

Meneses a kol. (2006) našli rasové rozdíly v tom, zda matky a dcery hovoří o sexu. Mahabee-Gittens (2004) zase našla rasové rozdíly, jakým způsobem mluví rodiče se svými dětmi o kouření. Toto všechno sice nemusí přímo souviset se zkoumanou problematikou, ale napadá mě, že výzkum, který by byl proveden na jiné etnické skupině, může přinést absolutně jiné výsledky. Z tohoto pohledu mě napadá myšlenka, že velice zajímavý by mohl být podobný výzkum, který by důkladně porovnával komunikaci různých etnických skupin. Dále mě také napadá výzkum aplikovat na lidi v rámci různých náboženských vyznání.

8. Závěry

Hlavním cílem této práce bylo porovnat jednotlivé generace ve způsobech řešení konfliktů v partnerském vztahu. Krom toho bylo cílem zjistit tyto rozdíly mezi generacemi také v daných oblastech – sex, trávení volného času, péče o domácnost, hospodaření s financemi, porušení domluvy a výchova dětí. Během sběru dat jsem doplnil ještě jeden dílčí cíl, a sice porovnat mezi sebou muže a ženy. V bodech uvádím jednotlivá zjištění:

- byl nalezen signifikantní rozdíl ve způsobech řešení konfliktových situací mezi generacemi
- signifikantní rozdíl byl nalezen také ve všech 6 dílčích oblastí
- byl nalezen signifikantní rozdíl mezi adolescentními ženami a muži
- u skupin dospělost a stáří signifikantní rozdíl mezi muži a ženami nalezen nebyl
- celkový signifikantní rozdíl mezi muži a ženami nalezen nebyl

9. Souhrn

Předkládaná práce se zabývá porovnáváním generací v rámci stylů, které používají při řešení konfliktů ve svých partnerských vztazích.

Práce začíná obecným uvedením do problematiky partnerských vztahů. Uvádím zde vymezení partnerského vztahu, seznamuji s užíváním slova partner v této práci a pozastavuji se u vlivů a funkcí, které partnerský vztah může zastupovat. Dále se zabývám dělením vztahů podle Cubera a Haroffa (in Kratochvíl, 2009) a Wila (in Kratochvíl, 2009). Následující podkapitola vymezuje průběh vztahu, který je dělen na přitažlivost, zamilovanost, láska a případně i konec vztahu. V rámci přitažlivosti se zabývám procesy, které podmiňují výběr partnera. Zamilovanost je charakteristická citovým vzplanutím (Plháková, 2003). Láska je naopak silnější pouto, které lze vymezit dle Sternberga (1986) v rámci dimenzí intimita, vášně a závazek. V kapitole konec vztahu se pozastavuji na problémy, které jsou nejčastěji uváděny, jako rozhodující pro ukončení partnerství. Na závěr jsem přidal kapitolu, která pojednává o moderních proměnách a trendech, které doprovázejí současné partnerské vztahy.

Druhá kapitola této práce se věnuje vývoji jedince a v podstatě vymezení jednotlivých generací, kterými se ve výzkumné části zabývám. Adolescence je dle Vágnerové (2008) období, kdy především dochází k dospívání. Dokončování tělesného vývoje je pro toto období charakteristické. Mimoto se lidé v tomto věku začínají zajímat o partnerské vztahy a začínají je přitahovat osoby zpravidla opačného pohlaví. V dospělosti Vágnerová (2007) popisuje změny v myšlení a rozvoj kognice. Mimoto je toto období charakteristické mezníky, jako je dosažení stabilního profesního postavení, zplození potomka a uzavření manželství. Stáří je potom Vágnerovou (2007) popisováno jako období, kdy ubývají síly a začínají se množit ztráty. Myšlenky o smrti zde začínají nabývat na důležitosti. Na druhou stranu je téměř vždy pozitivně bráno narození vnuka nebo vnučky. I tyto kapitoly jsou doplněny o nějaké novější poznatky.

Poslední kapitola, která předchází výzkumné části je věnována konfliktům v partnerských vztazích a efektivní komunikaci. Po vymezení konfliktu uvádím 4 základní formy řešení dle Plamínka (1994), se kterými pracuji v dotazníku. Jsou jimi agrese, delegace, pasivita a jednání. Uvádím i jiné alternativy, které popisuje například Novák (2006). Ten (2006) také vymezuje, jaké příčiny vedou ke konfliktům. Detailněji se pozastavuji u nevěry, která má dle Matějkové (2009) několik podob a vzniká buď ze

sexuálních nebo mimosexuálních motivů. V závěru kapitoly zmiňuji možné formy efektivní komunikace dle Vybírala (2009), ale i jiných. Nakonec také uvádím Plzákovy (1973) instrumentální složky soužití, které mě inspirovaly v tvorbě modelových situací v dotazníku. Těmi jsou – sexualita, finance, volný čas a výchova dětí.

Na základě těchto výzkumů a poznatků jsem si formuloval výzkumnou otázku, zda jsou nějaké rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích mezi generacemi. Tuto otázku jsem si definoval i v jednotlivých oblastech – sex, výchova dětí, hospodaření s penězi, trávení volného času, porušení domluvy a péče o domácnost. Na základě práce s daty jsem se rozhodl porovnat také muže a ženy jak celkem, tak v jednotlivých generacích. Pro sběr dat jsem vytvořil podobný dotazník jako v bakalářské práci (2014). Dotazník měl 12 otázek, které byly tvořeny modelovou situací a nabízenými možnostmi odpovědí. Pokud se žádná nehodila, byla možnost slovně dopsat vlastní variantu.

Výzkumný vzorek čítal 185 lidí ve věkovém rozpětí 15 – 77 let. Dotazník vyplnilo více žen oproti mužům a to v poměru zhruba 5:4. Lidé, kteří vyplňovali dotazník, museli v dané době být ve vztahu, nebo mít za sebou vztah alespoň půl roku dlouhý. Dotazník byl vyplňovaný dobrovolně v online variantě a byl zcela anonymní.

Získaná data byla převedena do programu Microsoft Excel a překódována do číselných hodnot. Pomocí programu STATISTICA byly testem chí-kvadrát ověřeny všechny dále zmiňované četnosti. Byl nalezen signifikantní rozdíl v řešení konfliktů mezi generacemi na hladině významnosti $p=0,001$. Signifikantní rozdíly mezi generacemi byly také nalezeny u všech šesti zmiňovaných skupin (v závorkách uvádím hladiny významnosti) – sex ($p=0,05$), výchova dětí ($p=0,05$), trávení volného času ($p=0,05$), domácnost ($p=0,05$), finance ($p=0,01$) a porušení domluvy ($p=0,01$). Při porovnávání pohlaví byl nalezen signifikantní rozdíl pouze mezi adolescentními muži a ženami a to na hladině významnosti $p=0,01$. Obecně se ukázalo, že adolescenti tíhnou více k agresi a ve stáří lidé naopak dávají větší prostor pasivitě. Longitudinální výzkum a případně kvalitativní přístup by přinesl hlubší analýzu této problematiky. Jako důležité se mi jeví zdůraznit, že zajímavé výsledky by přinesla i analýza etnických rozdílů ve zkoumané problematice.

Použitá literatura

1. Apostolou M. (2015). Accept My Choices, But I Will Not Accept Yours! Children Tactics of Mate Choice Manipulation. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 9/2, 128-139.
2. Apostolou M. (2015). Past, Present, and Why People Struggle to Establish and Maintain Intimate Relationship. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 9/4, 257-269.
3. Aronson, E., Wilson, D. T. & Akert, M. R. (2004). *Social Psychology*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
4. Baron, A. R. & Byrne, D. (1997). *Social Psychology (8th ed.)*. Needham Heights: Allyn and Bacon.
5. Bermúdez, M. J., & Stinson, A. M. (2011). Redefining Conflict Resolution Styles for Latino Couples: Examining the Role of Gender and Culture. *Journal of Feminist Family Therapy*, 23, 71-87.
6. Biddulph, S. (2007). *Mužství: Jak zvládat všechny mužské role*. Praha: Portál.
7. Bílý kruh bezpečí. (2001). *Reprezentativní výzkum 2001 - STEM*. Získáno z <http://www.domacinasili.cz/statistiky/reprezentativni-vyzkum-2001-stem/>
8. Buunk, P. B., Schaap, C., & Prevo, N. (1995). Conflict Resolution Styles Attributed to Delf and Partner in Premarital Relationship. *The Journal of Social Psychology*, 130(6), 821-823.
9. Carpenter, L. M., Nathanson, C. A., & Kim, Y. J. (2009). Physical women, emotional men: gender and sexual satisfaction in midlife. *Archives of Sexual Behavior*, 38(1), 87-107.
10. Coker, L. A., Smith, H. P., McKeown, E. R. & King, J. M. (2000). *American Journal of Public Health*. Frequency and Correlates of Intimate Partner Violence by Type: Physical, Sexual and Psychological Battering
11. Český statistický úřad. (2014). *Rozvodovost*. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>
12. Český statistický úřad. (2014). *Sňatečnost*. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/snatecnost>
13. Český statistický úřad. (2014). *Střední délka života se zvyšuje*. Získáno z: <https://www.czso.cz/csu/xj/stredni-delka-zivota-se-zvysuje>
14. DeVito, A. J. (1999). *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada.

15. Engels, C. M. E. R., & Knibbe, A. R. (2000). Alcohol Use and Intimate Relationship in Adolescence: When LOVE Comes to Town. *Addictive Behaviors*, 25(3), 435-439.
16. Farková, M. (2009). *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada Publishing.
17. Felmlee, H. D. (1998). "Be careful what you wish for...": A quantitative and qualitative investigation of "fatal attractions". *Personal Relationships*, 5, 235-253.
18. Felmlee, H. D., & Greenberg, F. D. (1999). A Dynamic Systems Model of Dyadic Interaction. *Journal of Mathematical Sociology*, 23(3), 155-180.
19. Felmlee, H. D., Flynn, K. H. & Bahr, R. P. (2004). *Too Much of a Good Thing: Fatal Attraction in Adult Intimate Relationships*. Získáno z: http://uninterpersonal.weebly.com/uploads/1/3/0/4/13043840/fatal_attraction.pdf
20. Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál.
21. Fromm, E. (1996). *Umění milovat*. Praha: Simon and Simon Publishers.
22. Guggenbühl-Craig, A. (2001). *Manželství je mrtvé, ať žije manželství*. Praha: Gemini.
23. Hartl, P., & Hartlová, H. (2009). *Psychologický slovník, 2. Vyd.* Praha: Portál.
24. Hayes, N. (2009). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.
25. Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
26. Hess, A. J. & Coffelt, A. T. (2012). Verbal Communication about Sex in Marriage: Patterns of Language Use and Its Connection with Relational Outcomes. *Journal of Sex Research*, 49(6), 603-612.
27. House, S. J., Landis, R. K. & Umberson, D. (1988). Social Relationships and Health. *Science, New Series*, 241(4865), 540-545.
28. Hutteman, R., Bleidorn, W., Keresteš, G., Brković, I., Butković, A., & Denissen A. J. (2014). Reciprocal Associations between Parenting Challenges and Parents' Personality Development in Young and Middle Adulthood. *European Journal of Personality*, 28, 168-179.
29. Hutteman, R., Hennecke M, Orth, U., Reitz, K. A., & Specht, J. (2014). Developmental Tasks as a Framework to Study Personality Development in Adulthood and Old Age. *European Journal of Personality*, 28, 267-278.
30. Jacobi, J. (2013). *Psychologie C. G. Junga*. Praha: Portál.
31. Janošová, P. (2008). *Dívčí a chlapecká identita*. Praha: Grada Publishing.
32. Jung, C. G. (1998). *Výbor z díla III*. Brno: Nakladatelství Tomáše Jančeka.

33. Katrňák, T. (2000). Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity. *Sociologický časopis*, 36/3, 307-316.
34. Klimes-Dougan, B., Pearson, E. T., Jappe, L., Mathieson, L., Simard, R. M., Hastings, P., & Zahn-Waxler, C. (2014). Adolescent Emotion Socialization: A Longitudinal Study of Friends' Responses to Negative Emotions. *Social Development*, 23(2), 395-412.
35. Klimstra, A. T., Luyckx, K., Branje, S., Teppers, E., Goossens, L., & Meeus, J. H. W. (2013). Personality Traits, Interpersonal Identity, and Relationship Stability: Longitudinal Linkages in Late Adolescence and Young Adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 1661-1673.
36. Koukolík, F. (2014). *Metuzalém*. Praha: Karolinum.
37. Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
38. Křivohlavý, J. (2009). *Psychologie zdraví (3. vyd)*. Praha: Portál.
39. Kuster, M., Bernecker, K., Backes, S., Brandstätter, V., Brandbury, N. T., Nussbeck, W. F., Martin, M., Sutter-Stickel, D., & Bodenmann, G. (2015). Avoidance Orientation and the Escalation of Negative Communication in Intimate Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 109(2), 262-275.
40. Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing.
41. Langlois, H., J., Kalakanis, L., Rubenstein, J., A., Larson, A., Hallam, M., & Smoot, M. (2000). Maxims or Myths of Beauty? A Meta-Analytic and Theoretical Review. *Psychological Bulletin*, 126(3), 390-423.
42. Laursen, B. (1995). Conflict and Social Interaction in Adolescent Relationship. *Journal of Research on Adolescence*, 5(1), 55-70.
43. Mahanbee-Gittens, E. M. (2004). Racial/Ethnic Differences in Parent-Child Smoking Communication. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*, 3(3), 79-82.
44. Malesińska, M., Lewko, J., Roszko-Kirpsza, I., Marcinkiewicz, S., Olejnik, B. J., & Maciorkowska, E. (2015). Aggression in children and adolescents in rural Poland - where to look for the cause? *Progress in Health Sciences*, 5(2), 185-192.
45. Matějková, E. (2009). *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada.
46. Meier, A., & Allen, G. (2008). Intimate Relationship Development During the Transition to Adulthood: Differences by Social Class. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 119, 25-39.

47. Meneses, L. M, Orrell-Valente, J. K, Guendelsman, S. R., Oman, D., & Irwin, Ch. E. (2006). Racial/ethnic Differences in Mother-daughter Communication About Sex. *Journal of Adolescent Health, 39(1), 128-131.*
48. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Praha: Grada.
49. Mlčoch, Z. (2008). *Nejčastější příčiny a důvody rozvodu manželství, statistiky rozvodovosti v ČR.* Získáno z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/rozchod-rozvod-vyživne/nejcastejsi-priciny-a-duvody-rozvodu-manzelstvi-statistiky-rozvodovosti-v-cr>
50. Montenegro, P. X. (2004). *A Study of Divorce at Midlife and Beyond.* Washington, D.C.: AARP.
51. Myers, G. D. (2010). *Social psychology (10. vydání).* New York: McGraw-Hill Companies, Inc.
52. Novák, O. (2014). *Řešení konfliktů v partnerských vztazích.* (Bakalářská práce). Univerzita Palackého v Olomouci.
53. Novák, T. (2006). *Manželské a rodinné poradenství.* Praha: Grada Publishing.
54. Ome, N. B. (2013). Personality and Gender Differences in Preference for Conflict Resolution Styles. *Gender & Behaviour, 11(2), 5512-5524.*
55. Orth, U., Trzensiewski, H. K., & Robins, W., R. (2010). Self-Esteem Development From Young Adulthood to Old Age: A Cohort-Sequential Longitudinal Study. *Journal of Personality and Social Psychology, 98(4), 645-658.*
56. Palosaari, K. U., & Aro, M. H. (1995). Parental divorce, self-esteem and depression: an intimate relationship as a protective factor in young adulthood. *Journal of Affective Disorders, 35, 91-96.*
57. Peschian, N. (1995). *Partnerské vztahy: 33 a jeden způsobů jak žít ve dvou.* Praha: NLN, s.r.o.
58. Plamínek, J. (1994). *Řešení konfliktů a umění rozhodovat.* Praha: Argo.
59. Plamínek, J. (2012). *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál.* Praha: Grada.
60. Plamínek, J. (2013). *Mediace: Nejúčinnější lék na konflikty.* Praha: Grada.
61. Plháková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie.* Praha: Academia.
62. Plzák, M. (1973). *Poznání a léčba poruch manželského soužití.* Praha: Avicem.

63. Rusbult, E. C., Zembrodt, M. I. & Gunn, K. L. (1982). Exit, Voice, Loyalty, and Neglect: Responses to Dissatisfaction in Romantic Involvements. *Journal of Personality and Social Psychology* 43/6, 1230-1242.
64. Sak, P., & Kolesárová, K. (2012). *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada Publishing.
65. Science daily. (2005). *Internet Dating Much More Successful Than Thought*. Získáno z: www.sciencedaily.com/releases/2005/02/050218125144.htm
66. Spies Shapiro A. L., & Margolin G. (2014). Growing Up Wired: Social Networking Sites and Adolescent Psychosocial Development. *Clinical Child and Family Psychological Review*, 17, 1-18.
67. Sternberg, J. R. (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychological Review*, 93/2, 119-135.
68. Strong, B., DeVault, Ch. & Cohen, F. T. (2008). *The Marriage and Family Experience: Intimate Relationships in a Changing Society*. Belmont: Thomson Learning, Inc.
69. Sutin R. A., Stephan Y., & Terracciano A. (2016). Perceived Discrimination and Personality Development in Adulthood. *Developmental Psychology*, 52, 153-163.
70. Šmolka, P. (2005). *Výběr partnera: pro nezadané i zadané*. Praha: Grada Publishing.
71. Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.
72. Trávníčková, P. (2012). *Náhled dospívajících na nevěru*. (Bakalářská práce). Univerzita Pardubice.
73. Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum.
74. Vágnerová, M. (2008). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum.
75. Venglářová, M. (2011). *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada Publishing.
76. Vybíral, Z. (2009). *Psychologie komunikace*. Praha: Portál.
77. Výrost, J. & Slaměnik, I. (2008). *Sociální psychologie: 2., přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing.
78. Whisman, A. M., Johnson, P. D., Li, A., & Robustelli L. B. (2014). Intimate Relationship Involvement, Intimate Relationship Quality, and Psychiatric Disorders in Adolescents. *Journal of Family Psychology*, 28(6), 908-914.
79. Willi, J. (2011). *Psychologie lásky*. Praha: Portál.

Přílohy

Příloha 1: Zadání diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

Studijní program: Psychologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Psychologie (PCHN)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
NOVÁK Ondřej	Na Slunečné 1939, Česká Třebová	F140353

TÉMA ČESKY:

Generační rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích

NÁZEV ANGLICKY:

Generation differences in resolution of conflicts in intimate relationship

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Marek Kolařík, Ph.D. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

- rozsah min. 60 stran
- zásady pro vypracování: dle metodiky dostupné na www.psych.upol.cz - Manuál pro psaní diplomových prací na Katedře psychologie FF UP v Olomouci
- práce se zaměřuje na zjištění rozdílů v řešení konfliktů mezi jednotlivými generacemi. Zabývat se bude konflikty v partnerských vztazích.
- základ pro teoretickou část budou tvořit knihy, časopisy, články a jiné informace od autorů, kteří se zabývají danou tematikou
- cílem práce je zjistit, zda existuje rozdíl mezi jednotlivými generacemi, co do řešení konfliktů v partnerství
- sběr dat bude proveden ad hoc vytvořeným dotazníkem, který bude předkládán el. formou a případně v papírové podobě
- zákl. souborem budou lidé, kteří žijí/žili v partnerském vztahu alespoň po dobu půl roku. Soubor bude čítat okolo 150 participantů

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Baumeister, R. (2010). *Advanced Social Psychology: The State of Science*. Oxford: University Press.
Berne, E. (1970). *Jak si lidé hrají*. Praha: Svoboda.
Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
Strong, B. (2008). *The Marriage and Family Experience: Intimate Relationship in Changing Society*. Belmont: Thomson Learning.
Vybíral, Z. (2009). *Psychologie komunikace*. Praha: Portál.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Příloha 2: Abstrakt diplomové práce

Název práce: Generační rozdíly v řešení konfliktů v partnerských vztazích

Autor práce: Bc. Ondřej Novák

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Počet stran a znaků: 70/118 248

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 79

Abstrakt (800-1200 zn.):

Cílem diplomové práce bylo porovnat jednotlivé generace v řešení konfliktů v partnerských vztazích.

V teoretické části byl věnován prostor vymezení problematiky okolo partnerského vztahu, jeho vzniku, průběhu a případném konci. Dále byl rozebrán vývoj jedince z důrazem na změny v jednotlivých generacích. Závěrem se teoretická část věnovala konfliktům ve vztazích a také zdravou a efektivní komunikací.

Praktická část si kladla za cíl porovnat dané generace ve stylech řešení (n=185). Pro účel měření byl ad hoc vytvořen dotazník. Ukázalo se, že mezi generacemi existuje signifikantní rozdíl v používaných stylech. Tento rozdíl byl potvrzen napříč všemi měřenými oblastmi. Signifikantní rozdíl byl nalezen mezi muži a ženami v rámci skupiny adolescence. Jiný rozdíl mezi pohlavími nalezen nebyl.

Klíčová slova: řešení konfliktů, partnerský vztah, generační rozdíly, efektivní komunikace, genderové rozdíly

Abstract of thesis

Title: Generation differences in resolution of conflicts in intimate relationship

Author: Bc. Ondřej Novák

Supervisor: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Number of pages and characters: 70/118 248

Number of appendices: 3

Number of references: 79

Abstract (800–1200 characters):

The aim of diploma thesis was to compare each generations in the matter of conflict solving skills regarding intimate relationships.

In theoretical part of this thesis, the whole concept of a relationship was analyzed, how it begins, then the course of it and lastly, the possible termination of a relationship. Further, there was dealing with development of an individual, particularly focused on the changes and differences in each generations. Final section of theoretical part was dedicated especially to conflicts which takes place in relationships and also to healthy and effective communication.

The aim of the practical part was to compare generations in resolution styles (n=185). For this purpose, the ad hoc questionnaire was created. It turned out that there is a significant difference between generations in styles used. This difference was confirmed across all measured areas. A significant difference was found between men and women within the adolescence group. Another difference between the sexes was not found.

Key words: conflict resolution, intimate relationship, generation differences, effective communication, gender differences

Příloha 3: Znění jednotlivých otázek dotazníku

Otázka č. 1 (volný čas)

Představte si prosím situaci, kdy se společně s partnerem/partnerkou potřebujete rozhodnout, jak naložit s večerem. Máte možnost jít do společnosti nebo zůstat doma a být sami. Vy byste pro dnešek radši zůstal/a doma s partnerem/partnerkou, avšak on/a si zvolí opačnou variantu – a rád/a by vyrazil/a do společnosti. Jak bude Vaše komunikace v takovéto situaci vypadat?

- a) **Pasivita** - Problémem se nebudete nijak zabývat, přizpůsobíte se partnerovi/partnerce.
- b) **Agrese** – Vyčtete partnerovi/partnerce jeho/její špatnou volbu.
- c) **Delegace** - Zavoláte kamarádům jak to tam vypadá, kdo tam jde. Podle toho, co řeknou, se rozhodnete, zda jít.
- d) **Jednání** - Pokusíte se vyjednávat tak dlouho, dokud nepřijdete na nějaké řešení přijatelné pro obě strany.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 2 (děti)

Představte si, že máte s partnerem/partnerkou dítě, to však nyní zlobí a Vás a Vašeho/Vaší partnera/partnerku to štve. Váš partner/partnerka se rozhodne zakročit, ale udělá to způsobem, který se Vám moc nelíbí. Jak se zachováte?

- a) **Pasivita** – Nebudete dělat nic, necháte partnera, ať dítě vychovává podle sebe.
- b) **Agrese** – Partnerovi/partnerce vynadáte, že se takto k dítěti rozhodně chovat nebude a vysvětlíte mu/jí, jak byste si to představoval/a.
- c) **Delegace** – Pobavíte se s dítětem, jak se cítí, když je s ním takto jednáno.
- d) **Jednání** – S partnerem/partnerkou si promluvíte o tom, jak byste si představoval/a chování k dítěti.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 3 (sex)

Vžijte se do okamžiku, že máte chuť na sex a pokoušíte se to nějakým způsobem naznačit partnerovi/partnerce, avšak ten/ta Vás odmítá s tím, že dnes se mu/jí nechce. Jak na takové odmítnutí zareagujete?

- a) **Pasivita** – Nejlepší bude nedělat nic.
- b) **Agrese** – Máte chuť na sex a partnerovi/partnerce vynadáte, že neuspokojuje Vaše potřeby.
- c) **Delegace** – Napadne Vás, že příště necháte iniciativu na partnerovi/partnerce, ať se

rozhodne on/ona, kdy bude sex.

d) **Jednání** – Navrhnete diskutovat o tom, jak byste si představoval/a uspokojování svých sexuálních potřeb a pokusíte se dohodnout na nějakém oboustranně přijatelném řešení.

e) **Jiné.**

Otázka č. 4 (porušení domluvy)

Představte si moment, kdy se vracíte domů. S partnerem/kou jste byli dohodnuti na určitou dobu, ale Vy jste toho měl/a moc, takže máte zpoždění a nestihl/a jste partnera/ku kontaktovat. Ten/ta už na Vás čeká ve dveřích. Je na něm/ní vidět, že je naštvaný/á. Jak se zachováte?

a) **Pasivita** – Nebudete si jí/ho všímat, pokusíte se kolem něj/ní projít.

b) **Agrese** – Partnera/ku odstrčíte, sice jdete pozdě, ale ona Vám nemá co překážet v cestě domů.

c) **Delegace** – Zeptáte se partnera/ky co by dělal/a na Vašem místě.

d) **Jednání** – Omluvíte se a vysvětlíte partnerovi/ce proč jste se neozval/a a proč jdete pozdě.

e) **Jiné.**

Otázka č. 5 (finance)

Nacházíte se v situaci, kdy si Váš/e partner/ka chce koupit nějakou poměrně drahou věc z Vašich společných peněz. Partner/ka si v daný okamžik neuvědomuje, že si to nemůžete zrovna dovolit, ale trvá na tom, že to chce. Co budete dělat?

a) **Pasivita** – Nebudete dělat nic, když se jednou rozhodl/a, tak se rozhodl/a.

b) **Agrese** – Partnerovi/partnerce vynadáte, že příliš utrácí.

c) **Delegace** – Poprosíte partnerovi/partnerčiny rodiče, zda by nemohli promluvit s Vaším/Vaší partnerem/partnerkou o tom, že příliš utrácí.

d) **Jednání** – Začnete se s partnerem/partnerkou bavit o Vaší finanční situaci a jak by bylo nejlepší s financemi nakládat.

e) **Jiné.**

Otázka č. 6 (domácnost)

Máte plno práce a uvědomíte si, že nemáte šanci udělat doma úklid. V tom se pokusíte partnera/partnerku, který/á má zrovna čas, zeptat, zda by nebyl/a tolik ochotný/á a neuklidil/a dnes místo Vás. Partner/ka Vám však pomoc odmítne, jak se budete pravděpodobně cítit?

a) **Pasivita** – Partnera/partnerku neřešíte a pokračujete v práci.

- b) **Agrese** – Partnerovi/partnerce vynadáte, že Vám nepomáhá.
- c) **Delegace** – Postěžujete si kamarádovi/kamarádce, a poprosíte, zda by vám nepomohl/a on/a.
- d) **Jednání** – Sdělíte mu/jí své zklamání a pokusíte se vysvětlit, že je to pro Vás důležité.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 7 (volný čas reverzibilní)

Představte si, že jste dohodnutý/á s přáteli, že si vyrazíte někam ven, avšak Váš partner/ka by chtěl/a a naléhá na Vás, abyste zůstal s ním/ní. Vy přesto chcete pro dnešek dát přednost přátelům.

- a) **Pasivita** – Nijak to neřešíte, a rozhodnete se podle sebe.
- b) **Agrese** – Vyčtete partnerovi/ce netolerantnost vůči Vaším potřebám.
- c) **Delegace** – Zavoláte přátelům, zda by jim nevadilo, že dnes nedorazíte, podle toho se rozhodnete.
- d) **Jednání** – S partnerem/partnerkou si sednete a pokusíte se domluvit na nějakém kompromisu či nejlepším řešení.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 8 (děti reverzibilní)

Dnešní večer jste se společně s dětmi rozhodli věnovat společným hrám (společenské hry, karty, šachy atd.). Děti se k sobě nechovají hezky, a tak podle svého zakročíte. Partner/ka Vám později naznačí, že on/a si chování k dětem, takto nepředstavuje. Jak zareagujete?

- a) **Pasivita** – Nereagujete nijak, „nějak to zkousnete“.
- b) **Agrese** – Naštvetete se, i partner/ka nedělá všechno dobře.
- c) **Delegace** – Zeptáte se dětí, co si o tom myslí oni.
- d) **Jednání** – Pokusíte si vyjasnit, jak byste si představovali výchovu dětí.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 9 (sex reverzibilní)

Jste spolu s partnerem/partnerkou večer sami a on/a Vám dává najevo, že má chuť na sex. Jenže Vy jste dnes zrovna unavený/á a chuť nemáte. Jak se zachováte?

- a) **Pasivita** – Pokračujete v tom, co děláte a na partnera/partnerku nereagujete a doufáte, že to pochopí.

- b) **Agrese** – Partnera/partnerku od sebe odstrčíte.
- c) **Delegace** – Nevíte jak v to situacích reagovat, a proto se raději poradíte s přáteli, jak to dělají oni.
- d) **Jednání** – Začnete mluvit o tom, že sex by měl být oboustranně příjemný, že by měli na něj mít chuť oba.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 10 (porušení domluvy reverzibilní)

Nyní se prosím vžijte do situace, že čekáte doma na partnera/ku a jste domluvení, že se vrátí v určitou hodinu. Aniž by však dal/a vědět, partner/ka se vrací s velkým zpožděním, což Vás naštve. Jak zareagujete?

- a) **Pasivita** – Někde se zavřete a pokusíte se vychladnout.
- b) **Agrese** – Necháte vzteku volný průběh a partnerovi/ce vynadáte.
- c) **Delegace** – Naštvetete se, a jdete pryč za blízkým člověkem, se kterým se poradíte, co máte dělat.
- d) **Jednání** – Počkáte, až se uklidníte a potom navážete s partnerem/kou rozhovor a pokusíte se dohodnout co dělat, aby to příště bylo lepší.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 11 (finance reverzibilní)

Máte s partnerem/kou společné peníze. Vám se něco velmi zalíbí a potřebujete si nějaké z těchto peněz vybrat. Váš partner/ka je však proti, protože si myslí, že je částka příliš velká.

- a) **Pasivita** – vyslechnete partnera/ku, ale nijak to dále neřešíte.
- b) **Agrese** – vyčtete mu/jí, že Vás tímto omezuje.
- c) **Delegace** – ohledně financí se vždy raději s někým poradíte.
- d) **Jednání** – pokusíte se společně vyjednat nějaká pravidla ohledně financí.
- e) **Jiné.**

Otázka č. 12 (domácnost reverzibilní)

Váš partner/partnerka dnes měl/a hodně práce a zanechala po sobě doma nepořádek. Poprosí Vás, zda byste jí nepomohl/a s úklidem. Vám se vůbec nechce uklízet, jak zajednáte?

- a) **Pasivita** – překonáte se, pomůžete partnerovi/ce.

- b) **Agrese** – vynadáte partnerovi/ce, že by měl/a být schopný/á po sobě uklidit.
- c) **Delegace** – úklid většinou necháváte na někoho jiného.
- d) **Jednání** – sdělíte své pocity a zkusíte najít společně nějaké řešení.
- e) **Jiné**.